

LETO XXV. ŠT 44 (1203) TRST, GORICA
ČETRTEK, 19. NOVEMBRA 2020

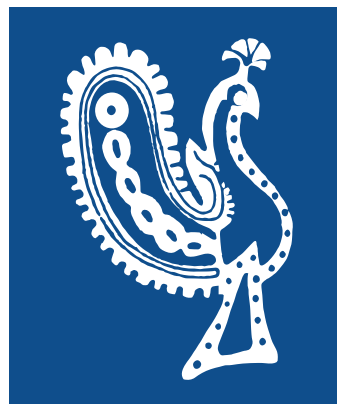
CENA 1,20€
www.noviglas.eu

TAXE PERCUE TASSA RISCOSSA
UFFICIO POSTALE GORIZIA, ITALY

SETTIMANALE
Poste italiane S.p.a.
Spedizione in abbonamento postale
D.L. 353/2003
(conv. in L. 27/02/2004 n. 46)
art. 1, comma 1, NE/PD ISSN 1124-6596

NOVI GLAS

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV
KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Str. 6 / Pogovor
Ivo Spazzapan o tiskarstvu in bogati zgodovini tiskarne Budin

Str. 11 / Sv. Martin
Na Proseku so s sv. mašo počastili župnijskega zavetnika

Str. 15 / Pogovor
Ekonomski zgodovinar Harold James o koronski krizi

foto JČ

Drugačna zahvalna nedelja

Bodimo kristjani z dejanji!

Jurij Paljk

Da ima prilika o treh služabnikih "tudi danes veliko aktualnost", je papež Frančišek dejal vernikom med nagovorom minulo nedeljo, 15. t. m., opoldan, na Trgu sv. Petra v Vatikanu in nadaljeval: "Danes, na svetovni dan revežev, ta prilika še posebej velja, ko nam kristjanom Cerkev pravi: 'Ponudi svojo roko revežu. Ponudi svojo roko revežu.' V življenju nisi sam. So ljudje, ki te potrebujejo. Ne bodi sebičnež. Ponudi svojo roko revežu. Kot človeška bitja smo vsi od Boga prejeli 'dediščino', človeško bogastvo, kakršno koli že. Kot Kristusovi učenci pa smo prejeli vero, evangelij, Svetega Duha, zakramente in toliko drugih stvari. Te darove je treba uporabiti, da bi delali dobro, da bi delali dobro v tem življenju v služanju Bogu in bratom. Danes ti pravi, nam pravi Cerkev: 'Uporablaj to, kar ti je dal Bog, in glej reveže, glej jih. Veliko jih je. Tudi po naših mestih, v središču našega mesta jih je veliko. Delajte dobro!' Mi včasih mislimo, da biti kristjani pomeni ne delati slabo. Ne delati slabo je dobro. Toda ne delati dobro ni dobro. Delati moramo dobro, iti iz sebe in pogledati, gledati na tiste, ki potrebujejo pomoč. Veliko lakote je tudi v osrčju našega mesta. Mi pa večkrat vstopimo v logiko ravnodušnosti. Revež je tam in mi ga gledamo z druge strani. Ponudi svojo roko revežu. Kristus je! Da, nekateri pravijo: 'Toda, ti duhovniki, ti škofje nam govorijo o revežih, o revežih... Mi pa hočemo, da nam govorijo o večnem življenju! Poglejta, brat in sestra, reveži so v osrčju evangelija in je Jezus, ki nas je učil govoriti revežem, je Jezus, ki je prišel za reveže. Podaj svojo roko revežu. Veliko stvari si prejel in ti bi pustil, da tvoj brat, tvoja sestra umreta zaradi lakote?' Jasne papeževe besede odmevajo v svetu, čeprav se sam zaveda, da ga nekateri nočejo-nočemo slišati, ko govori o revežih, in je to tudi povedal, predvsem pa je v minulih dneh velikokrat dejal, da je še posebej v času pandemije treba imeti plemenit odnos do sočloveka, še posebej do revežev, starejših, bolnih, odrinjenih.

str.2

GORICA Prejeli so prvo nagrado na državnem računalniškem natečaju Zlati učenci petega razreda osnovne šole Oton Župančič!

Prvo nagrado na natečaju Premio scuola digitale 2020, ki ga je razpisalo Ministrstvo za šolstvo, za inovativen projekt, ki so ga uresničili učenci, je v finalnem delu osvojil peti razred osnovne šole Oton Župančič iz ulice Brolo v Gorici! Novico so malčki z učiteljico Anno Roversi prejeli preko spleta 16. novembra zjutraj. To pravzaprav ni prvi uspeh razreda, ki se je v prejšnjih letih na državnih tekmovanjih že izkazal z izvirnimi in inovativnimi zamislimi v sodelovanju s Saro Scarazzolo, zagnano in ustvarjalno mamico enega izmed učencev, ki se ukvarja z računalniškim programiranjem. Skupno z zlatim odličjem na natečaju, ki se ga je udeležilo okrog 1300 šol z vsega polotoka, so prejeli deset tisoč evrov za nakup naprav, s katerimi bodo lahko še razvili projekt, zraven pa še tablične

foto šola Oton Ž.

računalnike in drugo opremo. V predstavitvenem videu so otroci povedali, da so v 3. razredu opravili tečaj informatike in si - v skladu s

cilji Agende 2030 - zamislili projekt, vezan na vprašanje podnebnih sprememb in onesnaževanja.

/ str. 2

Pogovor

3

Restavratorka Marta Bensa o dragocenosti naše kulturne dediščine in vlogi, ki jo imata konservatorsko in restavratsko delo pri njenem ohranjanju

Pogovor

10

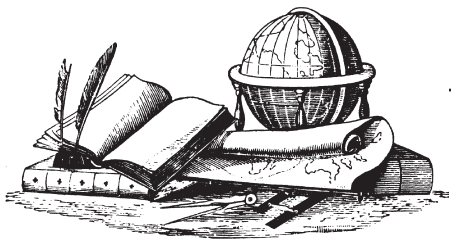
Socialna psihoterapevka Kristina Martelanc nam je povedala, kako je začela sodelovati s Karitas in kako osebe v stiski preživljajo te hude čase

Rapalska pogodba

13

Zgodovinar Tino Mamić o minuli stoletnici Rapalske pogodbe, ki je ponižala Slovenijo in od nje odtrgala tretjino ozemlja in četrtno prebivalstva

2 Svet okrog nas

Pripravljalni odbor koordinira Igor Gabrovec

Leta 2021 bo potekala tretja deželna konferenca o zaščiti slovenske manjšine

“**T**retja deželna konferenca o zaščiti slovenske manjšine, ki je bila predvidena v letošnjem letu in nato prenesena zaradi epidemije, bo potekala prihodnjo jesen, najverjetneje oktobra 2021. Pred tem je že spomladi istega leta predviden dogodek, ki je zamišljen kot uvod in hkrati priložnost, da osvežimo vsebine in sklepe konference iz leta 2017”, poudarja deželni svetnik Igor Gabrovec, ki mu je predsednik deželnega sveta Piero Mauro Zanin poveril nalogo, da vodi pripravo konference. Svetnik Gabrovec tako koordinira pripravljalni odbor, ki ga poleg kolege Danila Slokarja in pristojnega odbornika Pierpaola Robertija sestavljajo še funkcionarji deželnega sveta in deželnega vodstva za kulturo in manjšinske jezike, predsednika obeh krovnih organizacij SKGZ in SSO ter ravnatelj Slori. “Slovenskemu raziskovalnemu inštitutu smo poverili vlogo strokovnega partnerja pri organizaciji tudi tokratne konference in vem, da si njegovi raziskovalci in sodelavci že prizadevajo, da bi vse potekalo kar najboljše”, je še dejal koordinator konference Gabrovec. Pripravljalni odbor je že evidentiral glavne tematske smernice 3. deželne konference, ki jih lahko strnemo v štiri nosilne sklope. Prvi zadeva preverjanje izvajanja zaščitnih določil deželnega zaščitnega zakona 26/2007. Poseben poudarek

bo referat namenil vprašanju uporabe slovenske zastave in drugih simbolov istovetenja s slovensko skupnostjo oz. slovenskim narodom. Drugi sklop bo pregled izvajanja ukrepov v korist rezijansčine ter jezikovnih različic Nadiških dolin, Terske in Kanalske doline. Tako kot prejšnjo tudi to temo določa deželni zakon. Ker je od druge konference iz leta 2017 poteklo premalo časa za ponovno analizo ukrepov po 20. in 22. členu deželnega zakona 26/2007, bo referat tokrat namenjen predvsem obravnavi vprašanja učenja slovenščine v vrtcih in šolah Kanalske doline. Analiziran bo zlasti model trijezičnega šolstva, ki ga poskusno uvajajo krajevne skupnosti, poleg tega pa tudi druge oblike večjezičnega šolanja v Evropi; primerjal bo tudi dobre prakse in rešitve odprti vprašanj. Tretji sklop obravnava Centralni urad za slovenski jezik in mrežo javnih storitev v slovenskem jeziku. Referat bo analiziral dosežene rezultate Centralnega urada za slovenski jezik, tudi na osnovi ciljev, ki jih je postavila druga deželna konferenca o slovenski jezikovni manjšini. Nudil bo pregled nad opravljenim delom, predstavil izdelana jezikovna orodja in pripomočke, opredelil morebitne težave in načrtal strateške cilje za prihodnje obdobje. Posebej pomemben je

četrti sklop, ki predvideva preverjanje stopnje izvajanja zaščitnih določil, predvidenih po 10. členu zakona 38/2001 o vidni dvojezičnosti. Raziskava bo pregledala prisotnost slovenskega jezika, ob italijanskem, v primerih, ki so izrecno omenjeni v zakonskem besedilu: v napisih javnih ustanov, uradnem papirju in javnih napisih, toponomastiki in cestnih oznakah. Delo se bo razvijalo v več fazah, s terenskim zbiranjem podatkov pa bo ugotovljena dejanska vidna prisotnost slovenskega jezika na izbranem vzorcu navedenih primerov. “Pred dnevi smo se na seji v telematski obliki dogovorili za novo časovnico, pa tudi to, da k štirim že določenim temam dodamo še poglavje o deželni jezikovni politiki za zaščito, promocijo in ovrednotenje slovenščine v Furlaniji Julijski krajini. Referat bo analiziral teoretične vidike, uresničene modele, pravni in institucionalni okvir ter potrebna sredstva za uresničitev zastavljenih ciljev. Dnevni red mora formalno potrditi predsedstvo deželne skupščine na seji, ki se je bodo udeležili tudi načelniki svetniških skupin v deželnem svetu. V upanju, seveda, da bo do prihodnjo pomlad okužbeni val dokončno za nami ...”, pravi deželni svetnik SSk in član predsedstva deželnega sveta FJK Igor Gabrovec.

Pismo o stanju duha na Slovenskem

To niso simbolna dejanja, ampak poziv k nasilju!

Že dalj časa spremljamo žolčne polemike, ki presegajo vse meje še tako slabega okusa, na račun Janševe vlade v Sloveniji kot tudi načrtno sramotenje ministra za kulturo dr. Vaska Simonitija in državne sekretarke na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije. Objavljamo odgovor državne sekretarke dr. Ignacije Fridl

t. i. performansu Aktiva delavk in delavcev v kulturi kot državna sekretarka na Ministrstvu za kulturo, imenovana tudi Ignacija Fridl Jarc, vam v svojem imenu in imenu ministra za kulturo odgovorjam na vaš dopis, ki smo ga prejeli 29. oktobra 2020. V svojem pisanju, ki ga je objavil tudi časnik Dnevnik in v obliki

simbol (to symbolon), zato mi niti sodobne umetniške uprizoritvene prakse niti razumevanje simbolne govornice nikakor niso tuje. A oba se morava strinjati, da je velika razlika med govorico umetnosti z odra, v samem umetniškem aktu, kjer ta poteka na občelošeski, resnično simbolni ravni, in med konkretnim

Dr. Ignacija Fridl Jarc

Jarc t. i. “performerjem”, ki so 23. oktobra letos pred Ministrstvom za kulturo pripravili instalacijo, šest miz in stolov, prelitih z rdečo barvo, na mizah so bila imena šestih oseb. Pismo o stanju duha na Slovenskem pove več kot vsak nepotreben komentar. (Ured.) “Spoštovani g. akademski slikar Tone Rački, ker sem bila med šestimi poimensko likvidiranimi osebami v

pisma Sobotna priloga časnika Delo, sporočate, da ‘minister širi laži’, ker tak umetniški akt interpretira kot grožnjo s smrtjo. Spoštovani g. Rački, več kot trideset let se ukvarjam s književnostjo, med drugim sem več kot desetletje pisala tudi gledališke kritike, se ukvarjala z antično literaturo kot zibelko evropske literature in izvorno domovino pojma

dejanjem, četudi ga izvede samooklicani umetniški kolektiv. S kritiko družbe, tudi politike, v umetniškem prostoru v svoji odkriti demokratični in kulturi naklonjeni drži nima niti minister niti jaz, ne nihče od drugih štirih imenovanih oseb nobenih težav, ne negativnih občutkov in odzivov.

/ str. 16

Povejmo na glas

Nad težavo s čvrstim prepričanjem

Janez Povše

Če rečemo nad težavo s čvrstim prepričanjem, potem imamo seveda v mislih drugi val covida-19, v katerega vse bolj tonemo. Hitreje, kot smo pričakovali, smo se znašli sredi nove preizkušnje, ki nikakor ni lahka, nasprotno, zelo zahtevna je in zato ni čas za utvare, da imamo opravka z majhnim problemom. Pripravljeni moramo torej biti na vnovičen spopad z nasprotnikom, ki nas noče in noče zapustiti in se širi kot ogenj, podkrepjen z vetrom. In tu se nemara velja spomniti omenjenega čvrstega prepričanja, ki nam je v pomoč vedno, kadar smo sposobni v težjih trenutkih se do njega prikopati. Gre za prepričanje, ki se mu pravi tudi dobra volja, dobro razpoloženje, bolj ali manj svetlo upanje, ki dano breme olajša oziroma gleda nanj z mislijo, da bo gotovo bolje in lažje, kot se nam trenutno zdi: močnejši bomo od tesnobe, ki nas sicer vedno navdaja pred pričetkom spopada z velikanskim izzivom. Kdo poreče, kaj nam bo v teh dneh vladavine koronavirusa dobra volja, kaj nam bo trdno prepričanje, če pa je epidemija na delu z vso močjo, se pravi obstaja in je z našim še tako trdnim razpoloženjem in prepričanjem ne moremo izničiti. Ugovor se zdi na mestu, vendar nam ni v korist: če se kakršnikoli težavi postavimo po robu z zlovoljnostjo ali celo nemočjo, to za nas ni dobro, naša vzdržljivost se bistveno zmanjša, zmanjša se naša odpornost, da ne govorimo o obupu, ki v tem primeru

zanesljivo prevlada in nas potisne v brezvoljnost, v predajo in ne nazadnje v depresijo. Če dobro pomislimo, v takšnem stanju kaj hitro postanemo nezmožni za prestajanje poostrenih ukrepov, za omejitve gibanja, za utesnitev družabnega življenja in srečevanja z ljudmi. Najmanj, kar se nam tako oslabilnim zgodi, je, da omejitve upoštevamo le na pol, ker so nam pretežke in jih ne moremo upoštevati, zaradi česar jih proglasimo za nekaj pretiranega, nepotrebnega, in slednjič v spopadu s covidom-19 povsem odpovemo. V nasprotnem primeru, ko namreč premoremo vsaj nekaj dobre volje in dobrega razpoloženja, pa vse prenašamo dosti lažje, in kar je pri tem najbolj pomembno, se dosledno držimo vseh veljavnih navodil, ki so pač edini način, s katerim nevarnega nasprotnika, ki grozi vsem, enkrat za vselej ukrotimo in po možnosti odpravimo. Virus je v tem drugim valu v dosti večji meri med nami, kot je bil spomladi, saj epidemiologi ugotavljajo, kako zdaj več kot tri četrt ljudi pozna koga, ki je okužen ali je zbolel, medtem ko je v prvem valu to veljalo le za petino prebivalstva. Virus je sunkovito dvignil glavo v Italiji, v Sloveniji, v vsej Evropi ter tudi drugje, zato ni časa za obotavljanje in neodločnost. Imamo izkušnje prvega spopada z njim, in to bi morali do skrajnosti izkoristiti. Končno smo v pomladnem boju z njim uspeli, zakaj ne bi ponovno posebno zaradi dejstva, da ni več daleč uporaba cepiva, kar pa nikakor ne bi smel biti razlog, da bi zdaj virusu prepustili odprto pot za njegovo tudi smrtonosno širjenje.

S1. strani

Zlati učenci ...

Skupno z učiteljico in programerko so izdelali videoigrico Čarovnik podnebja – Il mago del clima. Osnov govornice računalniškega programiranja so se naučili že v prejšnjih letih, strokovnost in navdušenje mentorice ter ekipno delo pa so omogočili, da so uresničili podvig. Otroci so skupaj prebrali

knjigo Il mago del clima Luce Novellija, nato so skupaj iskali način, kako bi lahko strnili njeno sporočilo v dvojezično videoigrico, ki je res poučna in primerna tudi za majhne otroke. Pri tem so bili zelo ustvarjalni, risali so in pisali, snemali zvočne posnetke, sploh pa so lahko dojel bistvo enega najbolj perečih problemov

našega časa. Lani so se kot najmlajši udeležili tudi javne manifestacije za podnebje. “Čeprav smo majhni, smo razumeli, da lahko tudi mi kaj naredimo za podnebje”, so otroci med drugim povedali v predstavitvi projekta, na katerega so lahko upravičeno ponosni. Otrokom in mentoricama iskreno čestitam!

S1. strani

Bodimo kristjani z dejanji!

Prav tako je velikokrat opozoril, da se moramo vsi zavzemati, da bo cepivo proti virusu covid-19 dostopno vsem ljudem in ne samo bogatim! “Danes v teh časih negotovosti in krhkosti ne zapravimo življenja tako, da mislimo samo nase, z držo

ravnodušnosti ... Na koncu življenja bo vsekakor razkrita resničnost. Minila bo varljivost sveta, kateremu so uspeli, moč in denar dajali smisel bivanja. Ostala pa bo ljubezen. Torej tisto, kar smo podarili, bo prišlo na dan kot pravo bogastvo. Ono bo propadlo, vstala pa bo ljubezen,” je

dejal papež Frančišek med slovesno mašo v baziliki sv. Petra, končal pa je z besedami, ki morajo biti za nas kristjane obveza in vodilo življenja: “Bratje in sestre, prosimo za milost, da ne bomo kristjani le z besedami, ampak z dejanji, da bi obrodili sad, kakor je želel Jezus. Tako naj bo.”

POGOVOR Marta Bensa, konservatorica-restavratorka

Restavrador mora imeti hkrati umetniške in znanstvene sposobnosti

Z Goričanko Marto Bensa sva se prvič srečali na Kostanjevici pri Novi Gorici, kjer je v okviru projekta Dnevi evropske kulturne dediščine ljubiteljem kulture predstavila pomembno restavratorsko delo, ki ga s kolegi opravlja v cerkvi frančiškanskega samostana. Z veseljem je pristala na pogovor. Pogovarjali sva se o dragocenosti naše kulturne dediščine in vlogi, ki jo imata konservatorsko in restavratorsko delo pri njenem ohranjanju. Marta je sposobna in natančna strokovnjakinja z dolgoletno izkušnjo. V njenih besedah je čutiti veliko ljubezen do poklica in spoštovanje, ki ga ima do predmetov, katerim skuša vrniti njihov prvotni sijaj.

Lahko prosim našim bralcem razložiš, s čim se ukvarja restavrador?

Akademski restavrador se ukvarja s konserviranjem in restavriranjem predmetov likovne dediščine in vseh drugih materialov, ki jih je treba ohranjati kot pomembne sestavne dele kulturne dediščine. Restavrador načrtuje, organizira in izvaja različna dela konserviranja in restavriranja na predmetih likovne dediščine in drugih materialih, ki jih želimo ohraniti. Jaz se ukvarjam s konserviranjem in restavriranjem predmetov likovne dediščine, slikarskih in kiparskih del. Slikarska dela so npr. stenske slike, freske, mozaiki, vitraži, slike na platnu, slike na lesu in slike na drugih materialih. Kiparska dela pa so: kamnita plastika, lesena plastika, lesena polihromirana plastika, arhitekturna plastika, štukatura, kovinska plastika, keramična plastika in plastika v drugih materialih.

Katera je bistvena razlika med konserviranjem in restavriranjem?

Konserviranje umetniškega dela pomeni, da z različnimi posegi, kot so utrjevanje, čiščenje, kitanje in hranjenje umetnine v varnem okolju, omogočamo umetnini daljše življenje, ne da bi posegali v njeno obliko in materialno strukturo. Restavriranje pa pomeni, da se umetnini poskušajo povrniti tudi estetske vrednote tako, da se vanjo posega z manjšo ali večjo rekonstrukcijo in z različnimi tehnikami.

Kje si se izučila restavratorskega poklica? Diplomirala sem na Pokrajinskem centru za katalogiziranje in restavriranje kulturne dediščine v Vidmu.

Ko sem začela delati v Sloveniji, sem morala diplomu nostrificirati in sem pridobila strokovni naziv "akademska restavratorka".

Si se vedno želela s tem ukvarjati? Kje se je vse začelo?

Že od malega sem rada risala. Pri osmih letih sem že imela oljnate barve in platno. Vedno sem si želela risati ali se ukvarjati s čim podobnim, zato sem se po srednji šoli odločila za študijski program restavradorstva. Že kot otroka me je očaralo delo restavradorjev, ko sem jih opazovala pri delu v cerkvi sv. Ignacija na Travniku. Na začetku študijev v šoli konservadorstva in restavradorstva v Vili Manin me je presenetilo, koliko študijskega programa je bilo usmerjenega v bazične predmete, kot so fizika, kemija, biologija in ne samo v risanje, oblikovanje, retušo ali kopistiko.

Kje si trenutno v službi?

Trenutno sem v službi na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE (območna enota) Nova Gorica.

S čim se ukvarjate na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS)?

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije je javna državna služba. Njegova dejavnost je določena v Zakonu o varstvu kulturne dediščine. Dejavnost

globalizacija prenos znanja in izkušenj. Vse to vpliva na povečano zavedanje o pomenu kulturne dediščine, kar je zelo pozitivno.

Katere tehnike uporabljaš pri svojem delu?

Retuša pozlačenega oltarja

Najprej moram pojasniti, da ima vsak predmet likovne dediščine določene lastnosti. Treba se je specializirati za posamezna področja. Jaz sem specialist za stenske poslikave in leseno polihromirano plastiko, ne restavriram na primer slik ali kovine. Za stenske poslikave uporabljam najnovejše tehnologije in tehnike, ki jih pridobim z usposabljanjem na mednarodnih delavnicah.

Delavnice organiziramo tudi s tujimi predavatelji, kot npr. strokovnjaki iz Firenc, ki so restavrirali Leonarda da Vincija. Tehnike,

poseg?

To je odvisno od velikosti in problematike posameznega predmeta, po navadi najmanj mesec dni, lahko pa tudi več let.

Katere so danes glavne težave, s katerimi se soočáš pri svojem poklicu?

Glavni problem je zagotovo odnos, ki ga veliko ljudi ima do te zvrsti kulturne dediščine. Neskončno težavo predstavlja denar. Potrebno bi bilo večje sofinanciranje restavratorskih del po zgledu drugih evropskih držav. Ker živim v Italiji in sem tam tudi nekaj časa delala, najboljše poznam

posegih, nima tako nikakršne dokumentacije, kar je nesprijemljivo. Žal imamo še več takih primerov z ne-restavratorji, ki so še toliko bolj problematični.

Koliko so za dobrega restavratorja pomembne spretnosti na področju kemije in koliko tiste na umetniškem in zgodovinskem področju?

Obe področji, humanistično in znanstveno, sta enako pomembni. Restavrador med študijem pridobi znanje s področja varstva kulturne dediščine, konservatorsko-restavratorske metodologije, zgodovine umetnosti, tehnologije materialov, fotografije v restavradorstvu, kemijskih in fizikalnih metod v restavradorstvu. Spoznati mora tudi likovno anatomijo, risanje, slikanje, modeliranje ter slikarsko in kiparsko tehnologijo. Restavrador mora imeti hkrati umetniške in znanstvene sposobnosti.

Ali obstaja določeno ravnovesje tudi med intuicijo, navdihom in strokovno sposobnostjo pri ohranjanju in restavriranju del?

Bolj kot intuicija ali navdih sta pri našem delu pomembna ravnovesje in odnos med materialom na eni strani (ki ga rešujemo s strokovno sposobnostjo) in podobo na drugi (ki jo rešujemo z estetiko). Umetnina ima materialno in vizualno

Eden najbolj zahtevnih, dolgotrajnih in pomembnih izzivov je bilo restavriranje Quagliievih poslikav v Ljubljanski stolnici, ki je trajalo pet let. Očistili smo 500 m2 površine in jo vso pokitali in retuširali. Lepo je bilo, ker so študentje glasbene šole vsak dan vadili na orglah in to nam je lajšalo zahtevno delo na odrh.

Projekt je vodil Restavratorski center, kjer sem bila takrat zaposlena. Ekipo so sestavljali strokovnjaki več strok: kemiki, restavratorji, umetnostni zgodovinarji, slikarji, ki so delali na oboku stolnice in sklenili projekt z najboljšim rezultatom. Restavrirali smo obok stolnice. Ponosna sem na to delo, saj smo projekt zaključili z najboljšim rezultatom.

Kaj danes največ restavriraš in lje?

Moja naloga je predvsem strokovni nadzor in usmerjanje izvajalcev. Izvajam različne poskuse restavratorskih metod, kjer je poseg bolj kompleksen in je treba med različnimi možnostmi najti tisto, ki je za dediščino najboljša. Usmerjam restavratorje, ki izvajajo dela, obenem pa neprestano sledim novim tehnikam in novostim na področju restavradorstva, da jih lahko čim prej posredujem svojim kolegom. Moje delo restavradorke torej obsega tako restavriranje posameznih del kot usmerjanje svojih kolegov, ki opravljajo restavratorska dela na objektih kulturne dediščine.

Kaj ti je pri tvojem poklicu najbolj všeč, kaj pa bi spremenila?

Najbolj mi je všeč, ko je restavratorski-konservatorski poseg izveden pravilno; ko je dosežena optimalna prezentacija, ko je vsem, tudi nestrokovnjakom, jasno, da je umetnina še zmeraj pristna in avtentična, oziroma ko restavratorski poseg ne prevladuje nad originalom in je originalna substanca rešena.

Za konec: kaj bi predlagala mladim, ki se želijo približati umetnosti in restavratorskemu poklicu? Česa so te naučile tvoje izkušnje?

Mladim priporočam, naj opazujejo likovne umetnine, naj se o njih informirajo, naj potujejo, ko bo možno, in tedaj se jim bo umetnost sama približala. Izkušnje me učijo, da je treba vedno delati in se izobraževati, spoznavati in osvajati najnovejše tehnologije restavradorstva. Kjer je volja, tam je tudi pot!

Hvala za pogovor!

Katja Ferletič

Kitanje stenskih poslikav

javne službe varstva obsega identificiranje, dokumentiranje, vrednotenje, interpretiranje in raziskovanje dediščine, ohranitev dediščine ter preprečevanje škodljivih vplivov nanjo. Zavod skrbi tudi za upravljanje dediščine, omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej, njeno predstavljanje javnosti in razvijanje zavesti o njej.

Kakšno vlogo imaš ti na ZVKDS-ju?

Sem konservatorica-restavratorka.

Kako se je delo restavratorja spremenilo v času?

Naše delo se je v času zelo spremenilo. Restavradorstvo je veliko novih metod lahko razvilo zaradi napredka v naravoslovnih znanostih, poleg tega omogoča danes

ki jih uporabljam, so npr. čiščenje in utrjevanje fresk z anorganskimi sredstvi. Te so bolj kompatibilne z anorganskimi snovmi, kot so apno, pesek in razni zemeljski pigmenti, ki so jih v preteklosti uporabljali umetniki za izvedbo stenskih poslikav.

Kakšne spremembe pa je prinesla na to področje digitalizacija?

Dobre, ker nam omogočajo boljše dokumentacijo stanja umetnine pred posegom, med njim in po njem. Večkrat izvedemo 3D skeniranje za dokumentacijo in/ali izvedbo kopije kiparskega predmeta. Tehnologija nam omogoča, da imamo več načinov nedestruktivnih metod za ugotavljanje sestave materialov umetnine in vzrokov njenega propadanja.

Retuša stenskih poslikav

italijanski sistem financiranja - v Italiji veliko bank vsako leto sofinancira in sponzorira različne projekte na področju kulture.

Kaj pa ti prinaša največje zadovoljstvo?

Končano delo in zadovoljstvo naročnika, uporabnikov in seveda obiskovalcev kulturne dediščine.

Kaj bi se po tvojem mnenju moralo izboljšati pri nas, da bi resnično ohranili in promovirali našo kulturno dediščino?

Imamo primere, ko tudi izšolani konservatorji-restavratorji s strokovnim izpitom delajo brez vednosti in usmeritev ZVKDS in brez nadzora! Rezultati so velikokrat slabi. ZVKDS, ki mora voditi evidenco o opravljenih strokovnih

komponento, ki sta enako pomembni. Restavratorji skušamo ohranjati nenaravno staranje različnih dogodkov znotraj umetnine. Staranje je tako harmonično povezano s potrebami estetske narave. Končna prezentacija ne sme dajati vtisa ponarejenega ali neavtentičnega izdelka, restavrador se mora izogibati imitaciji in konkurenčnosti originalu. Prava rešitev je odvisna od vsakega posameznega primera. Spoštovati je treba določene osnovne kriterije, kot so reverzibilnost, prepoznavnost. Restavrador ne sme ponarejati ali posnemati!

Lahko našim bralcem navedeš kak poseg, ki ti je posebno pri srcu? Kateri spomin, vezan na tvoj poklic, boš vedno nosila s seboj?

15. NOVEMBRA 2020, ZAHVALNA NEDELJA V Sovodnjah, Doberdobu, Štandrežu, Gorici in Števerjanu

Hvala za vse, kar smo in imamo!

V SOVODNJAH OB SOČI koronavirus ni ustavil sv. Martina. Kljub izrednim razmeram je v nedeljo sovodenjska župnija sv. Martina škofa v sodelovanju s Kulturnim društvom Sovodnje slovesno praznovala svojega priljubljenega zavetnika. Čeprav je zmanjkal običajen množičen obisk, se je praznik vaškega zavetnika osredotočil na svoje bistvo, ki je dobrot in pozornost do bližnjega in do okolja, v katerem živimo. To nam tudi sporoča lik najbolj priljubljenega svetnika na Zahodu. Ob spoštovanju varnostnih določil je domači župnik msgr. Renato Podbersič daroval slovesno sv. mašo in v pridigi poudaril pomen talentov v duhovnem življenju. Če upoštevamo, da je v Jezusovih časih en talent veljal 45 kg zlata, je potem jasno, da nam je Bog Oče daroval res veliko dobrega, je poudaril msgr. Podbersič. Mašo je obogatilo petje ženskega cerkvenega zbora. Sledil je blagoslov pridelkov, ki so bili izpostavljeni na tradicionalnem kmečkem vozu pred cerkvijo (*slika na 1. strani*). Blagoslovljena so bila tudi kmečka vozila, ki so jih pripeljali domačini, da bi lahko tudi v Božjem varstvu opravljali vsa potrebna kmečka dela in tako ohranjali kmečko tradicijo na poljih med Sočo in Vipavo. / JČ

V DOBERDOBU praznujemo zahvalno nedeljo vedno na nedeljo po sv. Martinu, da združimo zahvalo Bogu za vse, kar nam je podaril, in dodamo še priprošnjo k našemu župnijskemu zavetniku sv. Martinu, da bi nas še dalje varoval. Tako je bilo tudi letos. Z razliko od prejšnjih let smo praznovali samo v cerkvi. Vse ostalo je odpadlo. Pri praznovanju se nas je zbralo lepo število. Na koncu maše smo dobili podobico, in kdor je želel, je lahko odnesel v spomin tudi malo dvojezično knjižico. Ga. Ornela je zelo iznajdljivo okrasila oltar z jesenskim cvetjem in skupaj z g. Marjanom pripravila pristrčen jesenski zahvalni aranžma pred oltarjem. Kot vedno je g. Dario poskrbel, da je bilo petje ubrano in dalo praznovanju slovesnost. / A.A.

Tradicija zahvalne nedelje je v skupnosti **v ŠTANDREŽU** zelo zakoreninjena, saj je bil Štandrež izrazita kmečka vas, ki je slovela po odlični in raznovrstni zelenjavi. Zadnja leta so se obdelane površile sicer znatno zmanjšale, saj so jih razlastili za razne infrastrukture. Kljub temu da skoraj ni več pravih kmetov, se mnogi še ukvarjajo z obdelavo zemlje in pridelujejo domačo hrano, ki je v sedanjih razmerah še posebno cenjena. Vsa povojna leta je pri pripravah zahvalne maše

sodelovalo domače kmečko društvo, ki je poskrbelo, da so na trg pred cerkvijo pripeljali

V Štandrežu

V Gorici

bogato okrašen in obložen voz z vsemi pridelki. Ni manjkalo seveda “vržot” (ohrovta), ki so simbol Štandreža, pa tudi puran je kraljeval na kmečkem vozu. Številnim obiskovalcem so ponudili kos blagoslovljenega koruznega kruha in kozarec vina. Sveta maša je bila vedno zelo slovesna in glasno je zadonela Zahvalna pesem. Pred cerkvijo pa sta bila krajši program in blagoslov pridelkov ter kmetijskih strojev. Zaradi znanih omejitev letos na trgu ni bilo voza, ampak le “burela”, ki je bila sicer naložena s pridelki. Slovesnost svete maše je naznanjalo že pritrkovanje in obred je bil karseda doživet. Domači župnik Karel Bolčina se je zahvalil vsem, ki spoštujejo zemljo in nam nudijo kakovostne pridelke. Zahvalil se je tudi vsem, ki se trudijo, da so obredi, ob upoštevanju državnih in deželnih predpisov, lepo in urejeno obiskani in da udeleženci zbrano sodelujejo. Tudi pred oltarjem je bila lepa kompozicija s kmečkimi pridelki. Upajmo, da bo prihodnjo zahvalno nedeljo obložen voz spet krasil trg pred cerkvijo. / DP

V cerkvi sv. Ivana **v GORICI** je ob koncu jutranje maše tudi letos mogočno zadonela

naših talentov. Takrat se bodo z Božjo pomočjo dogajali čudeži”. Mladi, ki

V Doberdobu

V Števerjanu

Kaj nam hoče povedati koronavirus? (29) Primož Krečič

Vera rešuje

Ljudje, ki izgubijo vir življenja, ga morejo zopet najti. To je zanje novo rojstvo, ker se je obnovilo in zaživelo, kar se je že predalo bolezni ter umiranju. Celovita obnova življenja je povezana s telesno in duhovno ozdravitvijo, ki vključuje ljubezen. Ta obuja od minevanja, utrjuje življenje in navdihuje z upanjem. Jezus je rekel ozdravljeni ženski, da jo je rešila njena vera. (Mr 5,34) **V moči svoje vere je vzpostavila drugačen odnos z njim in Očetom,** zato je začelo v njej utripati novo življenje. Vera ima silno moč za obnovo vsega, kar je zaupanje v izvir življenja, zato more prebuditi vse, kar je povezano z življenjem človeka. Lahko se spomnimo mrtvih kosti velike vojske, ki jih je po preroku Ezekielu Božji duh priklical nazaj v življenje. (Ez 37, 10) **Vera more obuditi mrtve odnose,** priklicati ljudi iz groba v življenje, pripraviti ozdravitev in spreobrnjenje. Seveda so načini tega izpolnjenja zelo različni, kot so tudi različne poti vere. Sv. pater Pij je rekel, **da vsakdo veruje, kakor more in zna.** Žal je danes med kristjani kar precej vere iz navade in tradicije, bi pa iskanje poenotenja v načinu verovanja pomenilo odpravo svobode in nekakšno frustracijo. **Osební Bog kliče k osební veri,** ki je odprta, svobodna in odgovorna. Prav tako je ljubezen osebna in svobodna. Ljubimo na način, kakor nam je najbolj blizu in pri srcu. Nihče ne ljubi tako, kot mi ljubimo. **Ljubezen je edinstvena, neponovljiva** in ustvarjalna, stik z ljudmi je drugačen in neponovljiv. Na tem temelju je tudi ozdravljenje osebno, povezano z odnosi in spoštovanjem ter zaupanjem. Ob daru ozdravljenja smo presenečeni in veseli, **ozdravljeni človek se zaveda, da mu je bilo zdravje podarjeno,** ne zgolj po naravni poti, ampak zastonj, po poti čudeža. Tako življenje ni več ogroženo, polno strahov, skrbi, nezaupanja.

Vsak Božji dotik je ustvarjalen in prinaša novost, **zato zdravi s svojo ljubeznijo.** Jezus je rekel ozdravljeni ženski, da je po Božjem navdihu prišla do njega in se dotaknila njegove obleke. Bila je ustvarjalna v iskanju načina, kako priti do izvira moči, ki zdravi. Ko je Jezus rekel, da jo je ozdravila njena vera, **je mislil predvsem na pot, po kateri je začela vanj verovati** in se mu približala. Vsak človek ima svoj kanal, po katerem mu priteka milost, prav tako ima svojo množico in ovire, da se težje obrne na Jezusa. Zato potrebuje Jezusovo obleko, da se ga dotakne. Pomembno je, da se požene iz nemoči in temine ter se nasloni nanj, ki ga more ozdraviti. **To je moč vere, da vodi človeka ven iz sebe, da zaupa Gospodu.** Vsaka zgodba rešitve je podobna zgodbi te ženske, ker je v svojem temelju zgodba vere, ki zakriči po rešitvi. Mnogi bi se radi rešili, vendar omagajo, ker jim manjka vera ali je preveč šibka, da se zlomi pri vsakem poskusu izhoda. **Okrepljena in zaupljiva vera je velika milost.** V njeni moči se moremo pognati v iskanje rešitve in milosti, ki drži življenje v ustvarjalni življenjskosti. To ni le neki čustveni tok ali zanos, ampak zaupanje in pristajanje na Jezusovo rešitev. Če ni tega tesnega zaupanja, nastopi duhovna negotovost in se izgubi jasnost rešitve. **Seveda je vera v Jezusa vera Cerkve.** Jezusa odrešenika sprejemamo v veri Cerkve. V njej živimo svojo pot in obliko verovanja ter rešitve. Tej poti moramo biti zvesti, ker je to naša pot in prinaša blagoslov. Ljudje, ki se preveč zanašajo nase, pogosto izdajo milost, ker pozabijo na to, da so bili rešeni, in se ne zaupajo Gospodu. Vera rešuje. **Verujemo v rešitev, ki jo prinaša Gospod,** verujemo v ozdravljenje na duši in na telesu. Dar je Gospodov, mi pa moramo narediti pot vere in se mu odpreti. Pri tem pogosto ne gre brez boja. Potem **pride do izročitve: 'Da, Gospod.'** Tako se pustimo voditi Svetemu Duhu. Ne vemo pa, kako se bo zgodilo ozdravljenje in kam nas bo vodil naprej.

100-letnica rojstva pokojnega nadškofa Alojzija Šuštarja

V skupnem spominu ostaja eden od nestorjev procesa pomiritve in sprave

Na spletnem simpoziju in predstavitvi znanstvene monografije *Nadškof Šuštar 100-letnica rojstva* v Galeriji Družina v Ljubljani je predsednik republike Borut Pahor o pokojnem ljubljanskem nadškofu in metropolitu Alojziju Šuštarju dejal, da msgr. Šuštar ostaja v skupnem spominu Slovencev kot eden od nestorjev procesa pomiritve in sprave v družbi, ogelnega stebra osamosvojitve in neodvisne države. Pahor je nadškofu Šuštarju hvaležen za vse, kar je naredil v času osamosvajanja države. Predsednik Pahor je še dejal, da je bila osamosvojitve najimenoitnejše dejanje, ki so ga Slovenci in Sloveni naredili drug za drugega. Z odločitvijo, da si Slovenci

prihodnost ustvarijo kot suverena in demokratična država, so po njegovem sebi in svetu dokazali, da so kot narod dosegli potrebno zrelost in pokazali potrebno enotnost za tako pomemben in odločilen korak. Šuštar je bil pri tem po Pahorjevi oceni eden od tistih, brez katerih Slovenija danes ne bi bila suverena država. Izpostavil je zlasti Šuštarjevo vlogo v procesu narodne sprave. "Spravo je razumel kot zmago sožitja, ki izhaja iz razumevanja in spoštovanja bolečine drugega. Čutil je, da je želja po sožitju močna, da je klic k pomiritvi glasnejši od razpok naše skupne preteklosti. Tenkočutno je znal slišati neizrečeno in spodbuditi

tisto, kar se je mnogim zdelo nepredstavljivo; to ga je utrdilo ne le kot duhovnega voditelja, ampak tudi kot

moralno avtoriteto", je dejal. Predsedniku Borutu Pahorju bo nadškof Šuštar, s katerim se je tudi sam srečal, ostal kot navdih, kot izjemno ljubezniva osebnost. "Tudi v času najbolj razdeljenih strasti je že s samim vstopom

v prostor prinesel neko mirmost in razsodnost. S svojo ljubeznivostjo, ki je bila iskrena in nič narejena,

in s svojo razsodnostjo ter stvarnim pogledom za nazaj in naprej je poklical Slovence in Slovence, ne glede na to ali so verni ali ne, ali imajo eno politično prepričanje ali so brez njega, da smo za veliko stvar stopili skupaj. V tem

smislu mu kot predsednik republike izrekam hvaležnost ob njegovi 100-letnici rojstva za vse, kar je dobrega naredil za našo družbo in našo državo. Za to mu bomo večno hvaležni", je sklenil Pahor. Novinarka in televizijska voditeljica Rosvita Pesek je spomnila, da nadškof v času osamosvajanja resda ni zasedal politične funkcije, "je pa moralno in moralna funkcija ima lahko pogosto še usodnejši vpliv", je dejala. Takratni zunanji minister Dimitrij Rupel je dejal, da nadškofa Šuštarja šteje v veliko slovensko generacijo, ki je zagovarjala samostojno državo in jo tudi uresničila. Kot pomembno je izpostavil zlasti Šuštarjevo mednarodno dejavnost, posebej s Svetim

sedežem, s katero je tujino obveščal o napadu na Slovenijo in prosil za pomoč. Spletni simpozij, ki je potekal pod pokroviteljstvom predsednika republike, in predstavitev znanstvene monografije je Teološka fakulteta pripravila ob 100. obletnici rojstva Šuštarja in 30. obletnici plebiscita in demokratičnih procesov v Sloveniji. Nadškof Šuštar se je rodil 14. novembra 1920. Za ljubljanskega nadškofa in slovenskega metropolita je bil imenovan leta 1980. V času osamosvajanja Slovenije je odločno podprl proces demokratizacije v Sloveniji. Mesto ljubljanskega nadškofa je zapustil leta 1997, umrl je l. 2007.

Premalo poznani apostolski misijonar brazilskih Indijancev ima odslej v rodni Batah spominsko ploščo

Janez Madon – Oče Serafin Goriški, duhovnik kapucin (2)

Dejaven ni bil samo na področju oznanjevanja kateheze in bogoslužja, ampak tudi v vzgoji ljudi pri kovanju medsebojnih odnosov med Indijanci in priseljenci, v prizadevanju za mešane zakone med Indijanci in

kamor so prišle redovnice, da bi se posvečale vzgoji deklet. Oče Serafin pa se je posvečal duhovnemu vodstvu deklet v zavodu. Želel je ustanoviti tudi kapucinsko semenišče z noviciatom, pa mu je vrhovno vodstvo odgovorilo, da ni še

Vedno pa je vztrajal v zaupanju v Božjo previdnost, ki se ji je zmeraj izročal. Misijonsko poslanstvo je opravljal predvsem med indijanskimi plemeni, priseljence je učil v portugalsčini, domačine pa v njihovem jeziku. Bil pa je tudi vrhovni predstojnik kapucinskega reda v Rio de Janeriu. Dosegel je častitljivo starost. Oče Serafin zadnja leta po ustanovitvi župnije ni mogel več veliko delati. Pogosto je slonel pri oknu in gledal dol v naselje, kot so zapisali življenjepisci, za katerega je sam izbral kraj in ga prikladal v življenje s svojim delom in trudom nepretrgoma 45 let, ob zvesti pomoči očeta Angela. Umrl je v krogu bratov in vernega ljudstva 3. decembra 1918. Pokopali so ga v Itambakuriju ob zidu župnijske cerkve, ki jo je zgradil. Danes počiva skupaj s sobratom Angelom v novi cerkvi Naše Gospe Angelov, Nossa Senhora dos Anjos. Na grobu je črna marmornata plošča z napisom: "Tukaj počivajo posmrtni ostanki ustanovitelja Itambakurija, očeta Serafina Goriškega, ki je zamenjal slavo sveta z revno frančiškansko obleko. Bil je goreč apostol v svoji novi domovini Braziliji, kjer je petinštirideset let oznanjal evangelij Indijancem, svetilnik vere, velezaslužen za Brazilijo. V Gospodu je zaspal v devetdesetem letu življenja 3. 12. 1918."

/dalje
Iva Koršič

Spomenik očetu Serafinu Goriškemu

priseljenci, v pospeševanju preprostega izobraževanja v šoli, ki jo je ustanovil in vodil, v razvoju in izgradnji infrastrukture iz nič, gradnje naselja, mostov, cest in zgradb, v poučevanju in razvijanju preprostega poljedelstva. V veliko veselje mu je bilo, ko je država l. 1883 razglasila odpravo suženjstva. Izpeljal je zasaditev Cerkve in reda. V letu 1905 sta oče Serafin in brat Angelo dobila pomoč v bratih, ki so jima bili poslani. V letu 1908 je njuno misijonsko delo ovekovečil nadškof s svojim pastoralnim obiskom. V Itambakuriju je nastalo občestvo, zgradili so cerkev. Nadškof diamantinski Joahim Inveridesousa je ustanovil župnijo l. 1911. Tistega leta je oče Serafin obhajal tudi svojo zlato mašo. Oče Serafin je ustanovil tudi zavod sv. Klare,

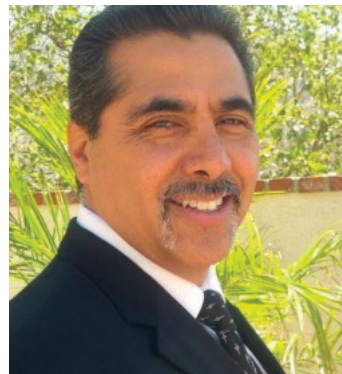
čas za to. Oče Serafin Goriški je za misijonsko poslanstvo iztrošil svoje življenje v številnih nadčloveških naporih. Indijance je vabil iz pragozda. Sam jih je šel iskati in s tem izpostavil v nevarnost svoje življenje, vendar jih je vedno znova pridobil s svojo ljubeznijo, dobroto in pogumom, pa tudi s svojo izjemno postavo, ki je vzbujala spoštovanje. Včasih se mu je sicer zdelo, da je ves njegov napor zaman, npr. ko so Indijanci napadli misijon in misijonarja, ko ni bilo obljubljenih pomoči od države, ko so nagajali priseljenci in blatili njegovo ime in delo ter Indijance hujskali proti obema misijonarjema. Zaradi napada Indijancev je bil tudi težko ranjen ter izčrpan zaradi bolezni, ki so ga obiskovale.

Misel na 34. nedeljo med letom

Slavni Kralj sodi žive in mrtve

Tema zadnje nedelje v cerkvenem letu je poslednja sodba, še zlasti tista skupna, ki se bo zgodila ob koncu časov. Potem ko smo bili posvarjeni k budnosti, nas Gospod opominja, da bomo sojeni, ker je tako prav in pravično. Če se človeška sodišča še tako trudijo, pa se ne morejo izogniti pristranskosti. Te nima edinole pravi Sodnik, tisti, ki bo prišel v vsej svoji kraljevski slavi in v spremstvu angelov (2 Tes 1,7) ter bo razsodil med samo dvema kategorijama ljudi – med dobrimi in slabimi. Nekdanji ameriški policist, zdaj pa velik katoliški evangelizator, Jesse Romero, sicer lepo pravi, da razlikujemo v tem času med tremi kategorijami ljudi – med dobrimi, grešnimi in zlimi. Razlika med grešnikom in zlim človekom je po njegovem v tem, da zli človek hoče v svoja grešna dejanja povleči še druge. Po eni strani se tako dobijo opravičevanje, normalizacija in celo poveljevanje pregrehe v družbi, bolj pa je problematično to, če nekateri ljudje zavestno druge vlečejo v prepad s seboj. Grešnik, pa naj bo še tako velik, se lahko spreobrne, sv. Avguštin nam pričuje, da lahko celo postane eden od velikih cerkvenih očetov Cerkve, kar je pa izredno težko ponosnemu in napuhnjenemu človeku, ki je raje ubral pot zla. Tako bo ob koncu časov med dobrimi precej spreobrnjenih grešnikov, med slabimi pa vsi tisti, ki se v življenju ne spokorijo od svoje krive poti in ne zadostijo ne samo za svoje grehe, ampak tudi za

to, da so po krivi poti vodili druge. Kristus je predstavljen v tem Matejevem odlomku kot Vsevladar ali Pantokrator, nič manj pomembno pa ni niti njegovo družbeno kraljevanje, za katerega bi si morali vselej prizadevati. Kaj lahko se izgubimo v tej misli, da je vse skupaj neke daleč, krajevno in časovno, nima pa nič opraviti z mojim in družbenim vsakdanom. Lepo se reče,

Jesse Romero

da je sodni proces, proces pa nujno traja nekaj časa, za človeka vse življenje. Gospod sam nam pravi, da smo "že sojeni", ne pravi pa, da smo obsojeni. Obsojeni bomo po koncu posebne sodbe, kar bo potem potrjeno še ob koncu časov, ko se bo tudi pred vsemi ljudmi vseh časov izkazalo prej navedeno dejstvo, da je Kristus Kralj vsega, tudi naše družbe, čeprav le-ta tega noče priznati ali priznavati. Ne gre pa za to, da bi nas moralo biti strah živeti, ker je Bog pač sodnik, Kristus pa je pravi Bog, torej tudi pravični sodnik, ampak gre za to, da živimo življenje v vsej njegovi polnosti in odgovornosti. Neki grški menih je, ko govorimo o razdelitvi ljudi, napravil

razdelitev na podlagi dveh žuželk – dejal je, da imamo ljudi – čebele in ljudi – muhe. Govorimo o menihu Paiziosu Atoškem. Dejal je, kako je glavna lastnost muhe ta, da jo privlači umazanija, medtem ko je glavna lastnost čebele v iskanju lepote, dišečega in dobrega. Kako dobro primerjavo lahko izpeljemo tu za naše duhovno življenje! Menih je sicer šel bolj v medčloveške odnose, nam pa je, ko govorimo o poslednjih rečeh, še bolj pomemben naš odnos do našega Gospoda, edinega pravega Kralja. Dal nam je, kakor smo ugotovili zadnjič, vse potrebno, da bi iskali tisto, kar je dobro, lepo, da bi bili delavni, vztrajni in tudi podjetni, seveda v pravem in dobrem smislu besede. Seveda so potrebni trud in garanje, vztrajnost, tudi trpljenje in kaj lahko smo deležni zasmehovanja in preganjanja, vendar pa je nagrada nadvse sladka in ta sladkost je trajna. Ker pa je lažje in nezahtevno, gremo raje po poti muhe in hlepimo po vsej umazaniji sveta, ki pa nam je predstavljena kot nekaj najlepšega in najboljšega. Smrad nam diši. Kot rečeno, nihče ne zanika, da lahko iz še tako smrdečega gnoja zraste izredno lepo dišeča cvetlica, ampak le pod pogojem, da ostane, se odvečna količina odstrani, saj mora velika večina vseeno biti dobre zemlje. Ne gre pa brez moči in pomoči našega Kralja, ki daje tej cvetlici rast, da bi, pravilno oprasena po Sv. Duhu z Božjo milostjo, ob koncu našega življenja dala ustrezen sad.

Andrej Vončina

POGOVOR Ivo Spazzapan, podjetnik

Tehnologija nam nudi vedno nove možnosti, ne smemo se je bati

Ivo Spazzapan in Pavel Špacapan sta lastnika zgodovinskega podjetja, Tiskarne Budin, ki že 85 let tiska tudi slovenske publikacije. O bogati zgodovini podjetja, o delu in težavah, ki jih je prinesla epidemiološka kriza, smo se pogovarjali z Ivom Spazzapanom.

Letos v vašem podjetju praznujete pomembno obetnico. Kdaj se je vse začelo? Kako je bilo tedaj?

Letos praznujemo 85. obletnico delovanja našega podjetja. Prvo tiskarno je ustanovil moj nono, Ludvik Špacapan, leta 1935 v Mirnu. Pred tem se je nono izučil tiskarskega poklica v Narodni tiskarni v Gorici. Več časa je delal tudi v različnih drugih tiskarnah in napredoval od strojnika do tiskarniškega vodje. Vodil je tiskarno Tiskovnega društva v Pazinu in kasneje prevzel vodstvo Zadržne tiskarne, ki se je preimenovala v Katoliško tiskarno. Nono je imel veliko težav s fašističnimi oblastmi. Sodna oblast ga je kar dvakrat obsodila, najhuje 17. aprila 1931, ko je od goriške prefekture dobil štiri mesece zapora in 400 lir globe, ker je tiskal slovenske publikacije. Sodniki so trdili, da je šlo za periodične publikacije, za katere je bil predpisan odgovorni urednik. Nono je bil vdovec z dvema otrokoma, poročil pa se je z Rozalijo Budin, r. Nemec, ki je bila mama osmih otrok, in v skupnem zakonu se jima je rodilo še pet otrok. Med drugo svetovno vojno, leta 1944, se je podjetje preselilo v goriško ulico Della Bona. S tiskarstvom so se v različnih obdobjih poleg očeta ukvarjali še sin Ladi iz prvega zakona, vsi štirje sinovi iz drugega zakona, Marjan, Zdenko, Jurij in Simon, ter štirje Rozalijini sinovi. Po nonotovi smrti je vodstvo podjetja prevzel najstarejši Rozalijin sin, Pavel Budin, prvi nosilec tiskarniške licence, od tod ime podjetja. Sedež podjetja je ostal v ulici Della Bona do leta 1947, ko se je preselil na Placuto v stavbo KTD-ja. V Štandreu smo zgradili nov sedež podjetja leta 1998, saj smo potrebovali nove, modernejšine in varnejše prostore. Dela je bilo v tistih letih veliko, podjetje je raslo in se lepo razvijalo. Danes ima podjetje svoj sedež še vedno tam.

Kako se je vaše delo spremenilo v času? Velik preobrat je v prejšnjih desetletjih gotovo pomenila digitalizacija v vašem sektorju. Kdaj in kako ste opravili prehod na računalnike in na digitalni tisk?

Delo se je v letih popolnoma spremenilo. V zadnji polovici prejšnjega stoletja so se stvari, tehnike tiskanja, zelo počasi spreminjale, skratka vse naše delo je bilo enako

kot na začetku delovanja podjetja. Vse smo tiskali samo v črnobeli tehniki. Uporabljali smo svinčene črke in velik mehanski stavni stroj linotype. To je bil prvi stroj za samodejno postavitev črk in je omogočal znatno povečanje produktivnosti. Posluževal se je direktnega tiska, tehnike taljenja svinca in oblikovanja črk. Veliko dela je bilo za vstavljanje korektur, čim manj je bilo treba spreminjati tekst. Kasneje smo prešli na indirektni način tiskanja z offset tiskom, ki zagotavlja visoko kakovost tiska v krajšem času, saj ima stroj plošče, ki tiskajo na kavčuk, nato pa na papir. V osemdesetih letih smo prešli od povsem ročnega dela na prve računalnike. Leta 1984 je nastal pomemben preobrat s prvimi računalniki Macintosh in naše delo se je začelo zelo hitro spreminjati. Konec leta 1990 smo se začeli posluževati novih operativnih sistemov na računalnikih, nastali so Photoshop in drugi računalniški programi za grafično oblikovanje. S spletom pa je prišlo do prave revolucije. Najpomembnejše tehnološke inovacije smo nadalje doživeli od leta 2000 do leta 2015, še posebno z digitalnim tiskom.

Katere proizvode in storitve ste ponujali v preteklosti in katere ponujate danes?

V preteklosti smo tiskali časopise, tudi Katoliški glas, predhodnik Novega glasa, in revijo Pastirček, knjige in podobice. Danes tiskamo kataloge, knjige, revije, brošure, letake, vabila,

nalepke in še veliko drugih proizvodov tudi večjih formatov. Ostalo delo je vezano na sprotne naročila trgovskega ali drugega priložnostnega tiska. Z

digitalizacijo se je zelo znižalo tiskanje dokumentov za naše stranke, predvsem za podjetja.

Kakšno vlogo imata kakovost materialov in uporaba primernih tehnik pri delu?

To sta zelo pomembna dejavnika pri proizvodnji tiskarskih izdelkov. Če uporabljamo kakovostne materiale, papir, barvila, in primerne tehnike pri delu, se bo to nedvomno poznalo na končnem rezultatu in bo proizvod zelo dober. Mi smo zelo pozorni na kakovost naših materialov, raziskujemo različne dobavitelje, naši glavni dobavitelji pa so že vrsto let isti in nam redno ponujajo svoje novosti. Zadnja leta imamo veliko povpraševanje po okolju prijaznejših tehnikah tiskanja, zato našim strankam nudimo tudi ekološka barvila in več vrst recikliranega papirja.

Predstavljam si, da se morate stalno izobraževati in izpopolnjevati svoje znanje, saj delujete na področju, ki se hitro razvija ...

Skušamo biti vedno na tekočem z vsem, kar se dogaja v svetu tiskarstva, žal pa se tehnologija zelo hitro razvija in potrebno je opraviti določene izbire. Pri tem skušamo analizirati povpraševanje oz. želje naših strank in se nato odločiti za primerne investicije, za nabavo čim boljših strojev, saj se tehnologija tudi zelo hitro stara. Da smo vedno sodobni, pripravljeni in konkurenčni, redno spremljamo tudi izobraževalne tečaje. Naša

oblikovalka, ki je zelo pridna, sledi tečajem tudi dvakrat letno. Tehnologija je zanimiva, ker nam nudi vedno nove možnosti. Ne smemo se je bati, ampak jo moramo ljubiti.

Živimo v svetu, kjer imajo podoba, slika, zunanji videz vsakega predmeta in sporočila glavno besedo. Kaj mislite o pomenu, ki ga ima danes grafično oblikovanje?

Tudi pri našem delu je zelo pomembno grafično oblikovanje. Oblikovalci morajo biti sposobni in ustvarjalni, poznati morajo tehnike oblikovanja in tiska.

Veliko oseb danes ne ceni dovolj dela oblikovalcev, saj so prepričane, da si lahko same oblikujejo svoje izdelke s pomočjo enostavnih računalniških programov, ki jih najdejo na spletu, in nato pridejo k nam samo za tisk. Največkrat tako naša oblikovalka zamudi največ časa, da popravlja njihove napake. Tudi za kakovostno grafično oblikovanje sta potrebni izobrazba in določena delovna izkušnja. Podoba izdelka in sporočila sta zelo pomembni. Danes slika pove vse!

Z izumom tiska se je svet komunikacije in informacijskih sredstev "demokratiziral". Splet in družbena omrežja sta proces izredno pospešila. Veliko časopisov danes zapušča tiskano izdajo in je prisotnih izključno na spletu. Kaj mislite o tem?

To je prinesla tehnologija, ta je žal naša prihodnost. Prepričan sem, da bo kmalu za veliko število časopisov finančno bolj ugodno izhajati samo na spletu in v digitalni obliki. Predvsem mladi danes iščejo novice izključno na spletu. Povprečni bralci prebirajo samo krajše novice in se ne radi poglobljajo v določene argumente. V časopisih je še prostor za poglobitve, premišljene komentarje in tehtne vsebine, žal pa naš svet postaja vedno bolj površen, ljudje nimajo časa za dobro branje in večkrat sprejemajo katerokoli novico za resnico. To je žalostno.

Kdo so bile vaše stranke v preteklosti in kdo so danes?

Naše stranke so, tako kot v preteklosti, predvsem podjetja in društva. Privatniki prihajajo k nam predvsem za manjše projekte, tiskanje poročnih vabil, knjig ipd. Žal se danes veliko ljudi odloča, da tisk svojih proizvodov naroča neposredno po spletu, večkrat pa se sploh ne zaveda, da tiste cene sploh niso konkurenčne.

Kakšne posledice je prinesel koronavirus v delovanje vašega podjetja? Ste morali novim razmeram in novim potrebam strank prilagoditi tudi proizvodnjo?

Obdobje prvega lockdowna je bilo hudo tudi za nas. Izgubili smo vsa nova naročila, prireditev tudi sedaj ni več, podjetja letos ne naročajo katalogov in letakov, saj ni več sejmov, na katerih bi se lahko predstavljala. Mi k sreči nismo zaprli podjetja in končno smo imeli čas, da smo se posvetili starim projektom. Pozitivno je bilo le, da smo lahko delali umirjeno, brez stresa, da smo lahko šli domov na kosilo, da telefon ni stalno brnel, nedvomno pa občutimo posledice pomanjkanja novih naročil. Skušali smo se prilagoditi novim potrebam naših strank, tako smo začeli s proizvodnjo zaščitnih pregrad, za restavracije tiskamo veliko papirnatih prtov in jedilnih listov in nalepke s predpisi za preprečevanje širitve koronavirusa. Morali smo hitro reagirati in izkoristili smo vse priložnosti, ki nam jih je ponudilo tržišče. Žal moram priznati, da sem pričakoval večje povpraševanje po zaščitnih pregradah, a po začetnem velikem zanimanju se je povpraševanje zelo znižalo – očitno veliko podjetij, trgovin in uradov ne upošteva vseh varnostnih predpisov.

S katerimi težavami se

soočate pri delu?

Največjo težavo predstavljajo pomanjkanje novih naročil in seveda neresne stranke, ki ne poravnajo plačil. Teh strank se največ bojimo, a k sreči imamo takih primerov zelo malo. Bojim se, kakšno bo stanje naslednje leto, saj veliko podjetij se je tako zadolžilo, da sploh ne bo moglo več delovati. Mislim, da do popolnega zaprtja vseh podjetij, kakršnega smo imeli marca, ne bo prišlo, saj bi Italija ekonomsko ne zmogla več prenesti česa takega.

Po 85 letih dela ste danes zadovoljni s prehojeno potjo in z rezultati, ki ste jih dosegli?

Nikoli ne bomo popolnoma zadovoljni, saj bi radi ustvarili čim več. V vseh teh letih smo doživeli marsikaj lepega, imeli pa smo tudi hude, težke trenutke. V preteklosti smo npr. tiskali veliko časopisov, leta 2002 pa jih je našo tiskarno veliko zapustilo in to je prizadelo delovanje našega podjetja. V petnajstih dneh smo takrat morali popolnoma preurediti naše delo. Odločili smo se za veliko investicijo v izjemno kvaliteten digitalni tisk z digitalnim strojem Indigo – na manjših količinah smo postali zelo konkurenčni. Kvaliteta je v našem delu zelo pomembna!

Kakšna bo prihodnost vašega podjetja? Kakšne načrte imate?

Tržišče danes ponuja marsikaj, tehnik in novosti je na pretek. Tehnologija se neizmerno hitro razvija, prav tako svet designa in splet. Mi bomo skušali ostati na tekočem in opravljati primerne izbire, da bomo lahko vedno zadovoljili potrebe naših strank s kakovostnimi proizvodi.

Hvala za pogovor!

Katja Ferletič

RADIO SPAZIO
vrata proti vzhodu

(od 20. novembra do 26. novembra 2020)
Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00.
Spored:
Petek, 20. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.
Sobota, 21. novembra (vodi Ezio Gosgnach):

Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zilljskem narečju.
Nedelja, 22. novembra ponovitev oddaje Okno v Benečijo.
Ponedeljek, 23. novembra Radio Veritrash. Vodita Alessandro Frandolic in Tadej Lukman.
Torek, 24. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem
Sreda, 25. novembra (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Planinski vrabec. - Izbor melodij.
Četrtek, 26. novembra (v studiu Andrej Bavcon): Četkov večer z glasbo - Zanimivosti obvestila in humor.

POGOVOR Andrej Čevdek, mizar

Ročno in ustvarjalno delo mi je bilo vedno všeč

Andrej Čevdek, doma s Peči, je na Goriškem znan kot mizar, ki zna oblikovati zelo kakovostne in lepe izdelke. Kljub krizi, ki jo v koronačasu doživlja njegov sektor, pa veliko vlaga v inovativne in perspektivne projekte.

Kdaj se je vse skupaj začelo?
Že moj oče je bil mizar, pa tudi moj nono, materin oče. Jaz torej nadaljujem tradicijo mizarjev. Oče je sicer najprej delal v tovarni, leta 1968 pa se je odločil za to pot. V naših krajih je bil edini mizar. V času, ko so delali še vse ročno, je v naši okolici z okni in vrati dejansko "zaprl" vse hiše. Pri 17 letih sem končal višjo mizarško šolo v kraju San Giovanni al Natisone. Zame kot Slovenca hoditi v tisto furlansko okolje ni bilo lahko, saj so Furlani takrat z nami ravnali grdo, bili so vse prej kot prijazni ...

Si v očetovo delavnico zahajal že kot otrok?

Da, vedno. Mizarsko, ročno in ustvarjalno delo mi je bilo vedno všeč. Že kot otrok sem v njej pospravljaval lesene kocke. "Mulo, pospravi," mi je pravil tata. Ko sem bil star 10–11 let, sem prvič izdelal manjšo skrinjo in tudi nekaj rezbaril. To delo mi je bilo vedno pri srcu. Še vedno rad hodim po rečnih strugah in iščem "zanimive" korenine, ki jih potem obdelujem. V prostem času, za dušo ...

Je bila mizarška šola koristna?

Tam sem študiral tri leta, v drugi polovici 80. let prejšnjega stoletja. Bila je "normalna" šola, imeli smo nekaj laboratorijev; če pa nisi imel doma delavnice, nisi veliko odnesel. Šola je bila bolj namenjena tistim Furlanom, ki niso šli študirat v Videm in so raje ostali bliže domu. Kasneje je postala dobra mizarška šola. Takrat je žal še ni bilo kje blizu v Sloveniji, sicer bi verjetno raje hodil v Slovenijo.

So (bili) v okoliških vaseh drugi mizarji?

V preteklosti so bili v Mirmu, s časom pa so propadli. V sovojenjski občini je bil še nekdo drug, malo mlajši od mene, a to dejavnost je opustil. Zdaj sem sam.

Kako si potem stopil na delovno pot?

Po mizarški šoli sem bil dve leti kot vajenec vpisan v očetovi delavnici, dokler nisem šel k vojakom. Ko sem odslužil vojsko, mi je oče leta 1990 prepustil dejavnost in tako sem začel s svojim podjetjem.

Letos torej praznuješ 30-letnico svojega poklica in podjetja?

Da. Če pogledam nazaj, vidim, da je šlo mimo kar veliko let. Najprej sem nadaljeval z očetovim delom. Vrata smo kupovali v tovarni, okna pa smo še izdelovali sami. Industrija nas je nato "prehitela", zaradi česar –

čeprav oče ni bil navdušen – smo okna kupovali in jih montirali. Ko je ugotovil, da ne moremo biti konkurenčni, je to pač sprejel in tako smo šli naprej, dokler ta industrija ni začela imeti težav in so zidarska podjetja v svojem "paketu" poskrbela tudi za to. Takrat je naše delo doživelo nekaj zastoj, sicer pa ima mizar vedno veliko dela. Ni res, da dela samo okna in vrata. Od jutra do večera se ukvarjam z najrazličnejšimi

deli, z malenkostmi: nekdo me kliče za popravilo rolete, komu drugemu se ne zapira okno, tretjemu se pokvari omara, četrtemu vrata itd. S takimi deli izgubim veliko časa, vsega pa ne morem primerno zaračunati.

Kako se je tvoja dejavnost razvila v času?

Največ dela smo imeli pred 18–20 leti, takrat smo še največkrat res zapirali hiše. Z gospodarsko krizo je bilo nato dela vedno manj. Velikih vzponov kasneje ni bilo več. Se utegnem preživljati, ni pa več tako, kot je bilo v začetku tega stoletja. Zaposlenih delavcev nisem nikdar imel, saj je pri tem veliko birokratskih težav. Zato sem se že pred leti odločil, da bom delal sam. Vedno sem izbiral samo taka dela, ki jih lahko začnem in končam sam. Pred dvema letoma sem začel sodelovati s prijateljem iz Mirmu, s katerim izdelujeva unikatne izdelke iz epoksi smole (t.j. dvokomponentna nizkoviskozna epoksidna smola, primerna za zalivanje razpok v lesu in izdelavo kompozitov lesa in smole, izdelavo nakita, pohištva, orodja ipd.; op. ur.). Iz te smole, ki se kristalizira, je prozorna in postane trda kot kamen, v različnih barvah izdelujeva mize, ure in podobne predmete: gre za izdelke, ki so v tem trenutku bolj razširjeni npr. v ZDA in Rusiji, na našem tržišču se komaj začenjajo uveljavljati. Mizarskega dela nisem opustil, se pa preizkušam v sektorju, ki je razmeroma nov, zelo zanimiv in perspektiven. Prijatelj je bolj umetniška duša, grafik z dobrimi idejami, jaz pa sem bolj obrtnik, tisti, ki dela.

Izdeluješ tudi lesene umetniške predmete?

Predvsem v začetku sem delal kaj več takih predmetov, vsaj dokler se nisem lotil izdelkov z omenjeno smolo. Nekaj malega sem tudi prodal. Kakšnega bolj ustvarjalnega dela se rad lotim, ko imam morda glavo polno težjih opravil in skrbi. Moje delo je lepo! Mi je res všeč! Rad imam ročna dela. Nisem pa za obnovo antikvaričnih predmetov: restavratorstvo me ni nikoli pritegovalo. V

delavnici imam skrinjo iz leta 1806, ki "me čaka": za tako delo pa je treba imeti ogromno časa in neverjetno potrpljenje. Pa tudi tehnika je drugačna.

Kje imaš delavnico?

Delavnico imam na Peči, v Kosovelovi ulici št. 11.

Je dobro opremljena? Stroji so stari ali novi?

Imam več kot 200 let staro mizarški "bnk", mizo, ki jo je kupil še moj tata. Še vedno jo uporabljam. Gornji del je iz bukve, podnožje iz jelovine. Najpomembnejše je, da je vijak, "žrauf", lesen, iz javorja, in ne železen. Strojev nisem nabavljal, ker sem jih že imel več kot dovolj. Novih strojev nisem kupil. Imam še tiste, ki jih kupil oče za sv. Miklavža leta 1968: že 50 let tečejo vsak dan in še vedno odlično delujejo. So znamke "Invincibile" in so res "invincibili" (nepremagljivi; op. ur.). Majhne stroje in orodje, vrtnalnice, svedra, električni izvijače itd., pa seveda kupujem pogostejše.

Je kdo v družini, ki z zanimanjem spremlja tvoje delo?

To je predvsem moja mlajša, devetletna hči, ki z radovednostjo prihaja v delavnico in rada kaj poskusi, mi porabi smole in podobno.

Kaj še največ izdeluješ?

Izdelujem veliko stopnic, mize, stole, tudi omare ipd. Drugega pohištva bolj malo; to je drug sektor, zanj nismo nikdar imeli primerne orodja. Od vedno smo bili bolj prisotni v sektorju, ki je povezan z gradbeništvom.

Katere vrste lesa največ uporabljaš? Kdo so tvoji dobavitelji?

Najlepši les je zame macesen: je trši od smreke, ima pa posebne

žile. Veliko izdelujem iz hrasta, zadnje čase dosti iz libanonske cedre, ki tudi lepo diši. Kar se tiče cedre, kupujem hlode in jih dam na žago. Jelovino, macesen in drugo nabavljam v Vidmu. Problem je, ker ni več

podjetja Bramo in za katerokoli potrebo moram iti v Videm. Trd les, kot sta hrast in javor, najdem v Selu. H gospodu Bramotu smo hodili 50 let, tam smo bili kot doma. Sam sem si poiskal, kar sem rabil, sem zmeril in plačal. Med drugim je bilo podjetje oddaljeno le nekaj minut od moje delavnice. V pol ure sem šel tja, se vrnil in že začel delati. Nabava lesa je zame res problem. Skladišča nimam, ker nimam primerne prostora, rabil bi tudi sušilnico itd. Rad pa bi poudaril, da nerad delam z iverko. Če ni prav nujno, je ne uporabljam. Kvečjemu za kakšno majhno polico.

Kdo so tvoji klienti?

Klienti so v glavnem ljudje iz sovojenjske občine, Štandreža in Gorice. Včasih pride kdo s Krasa. V glavnem prihajajo ljudje preko poznanstev. Še vedno kdo, ki je poznal mojega očeta, že sam pa itak delam 30 let.

Kaj pa na oni strani meje?

Z one strani meje ne prihaja nihče. V tem smislu je meja res meja. Kaj malega sem naredil kakšnemu znancu ali prijatelju, česa več pa ne. Rupa, Peč in Miren so tudi povezani, a ne v tem smislu. Kot sem omenil, sodelujem s prijateljem iz Mirmu: za tiste naše posebne mize sva prejela tudi certifikat slovenske umetne obrti. Zadeva je zelo zahtevna: dve leti to delava in še vedno odkrivava skrivnosti te obrti. Uporabljati epoksi smolo je nevarno, za dosego pravega rezultata je potrebna točno določena temperatura. Med drugim je ta smola zelo draga. Naredila sva kos iz 650 let stare oljke: z letalom sva šla v Brindisi, kjer sva našla les. Veliko vlagava v to. Problem je, ker končni izdelek veliko stane. Je pa nekaj edinstvenega. Zato upava, da se bo tudi pri nas razvilo tržišče, ki bi z zanimanjem gledalo na te kakovostne in unikatne

izdelke. Nameravala sva iti v Beograd na sejem luksuznega interiera, kamor hodijo dizajnerji in arhitekti, a stroški bi bili previsoki. Lahko pa se pohvaliva, da bo ena miza šla v Dubaj. Lepo zadoščenje!

okusu.

Kakšna je po tvojem glavna razlika med obrtniško in industrijsko izdelanim pohištvom?

Obrtniški izdelki so masivni, možna je tudi kakšna napaka, ki jo zna obrtnik skriti. Vsak izdelek je edinstven. Stopnice sicer niso kak poseben unikat. Izdelek iz lesa in epoksi smole pa je: še najbogatejši človek ne bo mogel imeti izdelka, enakega tvojemu.

Doma imaš slučajno tudi kaj t.i. industrijskega pohištva...?

Absolutno ne. Imam samo dva otroška stolčka iz plastike. Pohištvo sem si naredil sam. V tem času si delam dnevno sobo iz masivnega hrasta.

Zdravstvena kriza, ki je zaznamovala to leto, je prizadela tvoj sektor in tudi tebe?

Brez dvoma, zelo močno. Spomladi sem bil cele tri mesece popolnoma ustavljen. Nekaj je sicer pomagala država. Ko je bil prvi val krize mimo, pa so se ljudje bali. Ponavadi še največ delam po hišah: ljudje niso klicali, dela ni bilo. Poleti so se malo sprostili in delo je steklo šele meseca avgusta. Sedaj pa se je spet vse ustavilo. Ljudje se bojijo, da jim "kaj" prineseš domov, so preplašeni. Spomladi je bil velik problem tudi finančna negotovost: ljudje so se bali trošiti denar, saj niso vedeli, kaj jih čaka.

Imaš kakšne posebne načrte za prihodnost?

Največja želja v tem trenutku je, da bi našel tržišče za inovativne izdelke iz lesa in epoksi smole. Da bi to steklo. Da bi imel zadoščenje nekaj lepega narediti, kar cenijo tudi drugi. Dve mizi sva prodala, doma imam še tri.

Danijel Devetak

Obvestila

KC Lojze Bratuž, ZCPZ Gorica in ZSKP razpisujejo **17. priznanje Kazimir Humar**. Predloge je treba oddati do 31. decembra 2020 na naslov Zveza slovenske katoliške prosvete – 34170 Gorica-Gorizia, Drevored 20. septembra 85, s pripisom na ovojnico: "Predlog za priznanje".

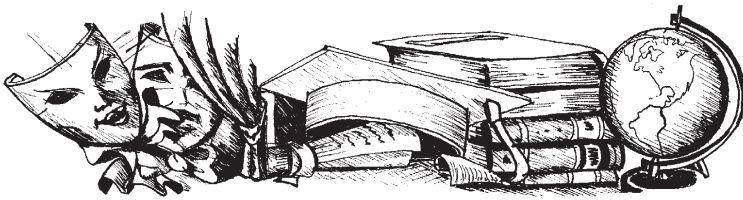
Slovensko dobrodelno društvo je na svoji spletni strani (www.dobrodelno.it) objavilo 34. razpis za študijske nagrade, ki so namenjene univerzitetnim študentkam in študentom slovenske narodnosti iz FJK in so poimenovane po Mihaelu Flajbanu in Ireni Srebotnjak. Prosilci morajo do 31. decembra 2020 poslati po elektronski pošti (urad@dobrodelno.it) ali izročiti na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva prošnjo in dokumente, ki so navedeni v razpisu.

Kulturni center Lojze Bratuž bo v letu 2020 pripravil spominsko

razstavo ob 120-letnici rojstva slovenskega umetnika Toneta Kralja. V ta namen vabi lastnike, ki bi bili pripravljeni dati na razpolago umetniška dela za razstavo. Ob tej priložnosti bo izdan katalog z objavo vseh razstavljenih del. Zanimirani naj kontaktirajo upravo KC Lojze Bratuž, tel. +39 0481 531445 - info@centerbratuz.org

Kmetija KOMJANC Aleš na Jazbinah v Števerjanu obvešča cenjene stranke, da je začela pobirati in predelovati oljke ter že prodaja novo extra deviško olje.

Da bi lahko skupaj, a obenem varno obhajali evharistijo (sv. mašo), bo v **pastoralni enoti Soča/Vipava** od 1. novembra dalje takole: sobota, 19.00, Gabrje; nedelja, 9.00, Gabrje; nedelja, 9.45, Štandrež; nedelja, 10.30, Sovodnje; nedelja, 11.15, Štandrež (v italijanskem jeziku); nedelja, 18.00, Štandrež. Možnosti veliko, prostora dovolj, volja pa... osebna, piše župnik.

55. Borštnikovo srečanje

Odslej se Borštnikov prstan lesketa tudi na roki igralca Petra Boštjančiča

Epidemija koronavirusa covid-19, ki je v jesenskem času hudo prizadela tudi Slovenijo, ni prizanesla niti gledališču in vsemu, kar spada k tej žlahtni umetnosti. Tako se je moral predčasno končati tudi najpomembnejši gledališki festival na Slovenskem, Borštnikovo srečanje, ki je bilo tokrat 55. in bi moralo potekati od 12. do 25. oktobra. Program navadno obsega izbor predstav slovenskih gledaliških hramov v tekmovalnem in spremljevalnem programu, objavljene gledališke predstave iz tujine, razne delavnice in aktivnosti za razvoj občinstev, študentsko gledališče in strokovne dogodke v sodelovanju s slovenskimi in tujimi soorganizatorji. Njegova letošnja zelo okrnjena izvedba se je izpela predčasno prav zato, ker so se organizatorji festivala zaradi poslabšanja epidemiološke slike, sprejetih ukrepov in priporočil Vlade Republike Slovenije in na predlog kolegija direktorjev slovenskih gledališč ter v soglasju z Ministrstvom za kulturo in Mestno občino Maribor, odločili, da ne izvedejo osrednjega dela festivala s tekmovalnim programom. Festival se je tako končal 16. oktobra 2020

s podelitvijo Borštnikovega prstana in s predstavo *Plameneča voda* v izvedbi baleta HNK Ivana Zajca z Reke. Osrčje festivala, katerega umetniški vodja je od l. 2018 Aleš Novak, se je zamaknilo v l. 2021. Sedanje poimenovanje je festival, katerega začetki segajo v l. 1966, dobil l. 2009 (od l. 1970 – pod vodstvom Josipa Vidmarja – se je imenoval le Borštnikovo srečanje). Ime je dobil po Ignaciju Borštniku (1858 – 1919), režiserju, ki velja za utemeljitelja umetniškega gledališča na Slovenskem. Letošnje slovesne podelitve Borštnikovega prstana v veliki dvorani SNG Maribor se je udeležila tudi državna sekretarka dr. Ignacija Fridl Jarc, ki je v imenu ministrstva za kulturo imela priložnostni nagovor in čestitala letošnjemu dobitniku Borštnikovega prstana, Petru Boštjančiču, dolgoletnemu članu Igralskega ansambla SNG Maribor, ki se mu po žilah pretaka umetniška kri, saj je bil znani igralec Aleksander Krošl (1930–2016), tudi prejemnik Borštnikovega prstana, njegov stric po mamini strani; igralec je tudi njegov bratranec Rastko Krošl. Peter Boštjančič se je rodil

l. 1952 v Mariboru. Že kot dijak je obiskoval igralsko šolo, a je nato na ljubljanski Filozofski fakulteti izbral študij primerjalne književnosti. L. 1972 se je preusmeril na AGRFT (Še zmeraj se spominja stresnega vstopnega izpita!),

Peter Boštjančič

kjer je študiral dramsko igro in umetniško besedo od leta 1972 do 1976 v letniku Franceta Jamnika (1921–1992) in študij končal z vlogo *Cliffa Lewisa* v Osbornovi igri *Ozri se v gnevu*. Diplomiral je leta 1999. Igralski debi je doživel na odru SNG Maribor 1976 z vlogo *Tanaska* v uprizoritvi Simovičevega Čudeža v *Šarganu*. Sam pravi: "Ni mi žal za leta na komparativni. Pirjec je bil krasen. V mlademu človeku je znal sprožiti tisto, kar je najpomembnejše. Začel sem se opredeljevati. Spoznaval sem samega sebe. Avtorefleksija je tisto, kar igralec potrebuje.

Potrebuje pa tudi tisto, kar je vame, v Milado, Miloša Battelina, Vlada Novaka vsadil Jože Zupan, igralec mariborskega gledališča, ko je delal z našo amatersko skupino v Slavi Klavori: spoznanje, da je igralstvo študij. Študij in poštenost do samega sebe. Teater je v prvi vrsti iskrenost." Peter Boštjančič se je najprej zaposlil v Slovenskem ljudskem gledališču Celje in tam ostal do l. 1996, ko je postal član SNG Maribor, kjer je sicer občasno že igral. Čeprav je že upokojen, še zmeraj ustvarja, poslovilne predstave ni še imel, zdaj pripravlja kneza v Romeu in Juliji z Aleksandrom Popovskim. Za seboj ima več kot 40 let dolgo umetniško pot. Odigral je več kot sto vlog, nosilnih, a tudi manjših, epizodnih, in vloge v otroških predstavah. Za svoje stvaritve je prejel mnogo priznanj in nagrad. Ko je prejel Glazerjevo listino l. 2007, je dejal: "Ko te enkrat objame Shakespeare, v katerem je veselje in ki je bil nedvomno obdarjen z božansko iskro, se ti zdi marsikaj drugega povsem banalno." Med njegove najbolj izrazite igralske upodobitve spadajo prav vloge v uprizoritvah nekaterih Shakespeareovih iger: *Hamlet* (SLG Celje l. 1981, režija Vida

Ognjenović; bil je najmlajši slovenski Hamlet; zanj je prejel Borštnikovo nagrado za mladega igralca), *Shylock v Beneškem trgovcu* (SLG Celje, 1995, režija Ivica Kunčević), *Rihard III.* (Drama SNG Maribor, 2004, režija Eduard Miler; kritik Pezdir je zapisal, da je "zgradil mogočno prikazen emblematičnega nadčasovnega negativca"). Priznanje Združenja dramskih umetnikov je prejel za vlogo Branka Mitića v *Prevzgoji srca* Dušana Jovanovića (SLG Celje, 1980, režija Mile Korun), pa še odličje Marija Vera za življenjsko delo na področju dramske igre. Leta 1988 je za *Nadvojvodo Viscontija in Ivana Marojevića* v *Metastabilnem graalu* Nenada Prokića (režija Jovica Pavić) ter *Saljonija v Treh sestrah* Čehova (režija Vito Taufer), vse vloge, odigrane v SNG Maribor, prejel nagrado Prešernovega sklada. Za mentorsko in režijsko delo v mariborskem Studiu gledališče, ki ga je ustanovil l. 1998, pa je l. 2009 prejel zlato plaketo Zveze kulturnih društev Slovenije. Skoraj obseden je bil zmeraj od želje po novem, ustvarjalnem. Tudi mentorskega dela se je lotil "strastno, odločno, precizno". Teatolog Blaž Lukan je v utemeljitvi Borštnikovega prstana med drugim zapisal,

po kritiki Andreja Inkreta, da so "zamišljenost, popadljivost, nevarnost, posmehljivost, razklanost in samotnost ustrezna poimenovanja Boštjančičeve hamletovske igre zlasti v njegovem prvem obdobju, ko se je l. 1977 redno zaposlil v celjskem gledališču". Tam je kmalu postal nosilec repertoarja s celo paletto pomembnih nastopov. Od sodnika *Hathorne* v Millerjevih Salemskih čarovnicah do *škofa Tomaža Hrena* v istoimenski Poniževi drami, *Jazona* v Zajčevi Mediji, *Leonarda* v Lorcovi Krvavi svatbi, *Romana* v Kodričevi igri *Vida vidim*, *Edmonda* v istoimenski Mametovi igri. Bil je *Karl Moor* v Schillerjevih Razbojnikih, *Aron Salobir* v Novačanovem *Hermanu Celjskem*, *Matiček* v Linhartovi komediji *Ta veseli dan ali Matiček se ženi*, *Friderik II.* v Župančičevi *Veroniki Deseniški*. Sam se nima za umetnika, ampak za delavca", "kot da mi gre za življenje ali smrt", je njegov slikoviti komentar. V pogovoru z Ano Perne s Slovenskega gledališkega inštituta (SLOGI) je povedal marsikaj o sebi in igralskem poklicu. Povedal je tudi, da je veren in vsak dan prebira Sv. pismo, katerega branje ni nikdar dokončano.

IK

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (135)

Dimitri Tabaj

ČETRTE DEL

Nadaljuje se članek Slovenskega naroda z dne 17. marca 1916 o smrti barona Andreja Winklerja: "Dne 11. oktobra 1892. je Andrej baron Winkler odstopil. Strmoglavi-le so ga nemške stranke, ki so imele tudi v časih najhujših bojov z vlado svoje najboljše zaveznike v ministr-stvih. Winkler se je preselil v Go-rico, kjer živi njegov brat še sedaj kot gostilničar. Poleti je vedno pre-bival v svoji vili v Tolminu, pozimi pa v Gorici. Tudi na stara leta se je vedno živo zanimal za slovensko na-rodno, kulturno in gospodarsko delo-vanje in v marsikakem slučaju tudi pomagal s sveti in z dejanji". Dolgo poročilo o smrti barona Andreja Winklerja najdemo tudi v Edinosti z dne 19. marca 1916: "V izredno visoki starosti 91 let je umrl te dni v Gradcu, kamor se je bil preselil radi vojne z Italijo, Andrej baron Winkler. Ž njim pada v grob mož, ki je nekdanj živno posegal v življenje našega naroda kot odličan državni pol. uradnik, kot drž. poslanec, kot pospeševatelj naše književnosti in kot zaščitnik pravic našega jezika v uradnem poslovanju. Časi, ko je on vodil okrajno glavarstvo v Tolminu, so še sedaj v živem spominu po vsem okraju in prebivalstvo se še vedno hvaležno spominja tega izrednega moža, ki je, kakor redki politični uradniki, umeval nalogo političnega šefa v okraju: ne bodi avtokratski gospodovalec, marveč moder svetovalec in dobrotnik ljudstva. /.../ Nad vse pa ga je odlikovala njegova resnična in globoka ljubezen do naroda in njegovega jezika. Tako v Tolminu kakor na Kranjskem je uvajal slovensko uradovanje, kolikor je bilo to od njega odvisno in kolikor je bilo le možno v nekdanjih za naše narodne aspiracije toli ne ugodnih časih. Osebnost ga je bila sama

skromnost in ljubeznjivost, kakršnje redko nahajaš med našo birokracijo. /.../ Ljubil je svoj narod, čutil ž njim in delal zanj kot državni uradnik in to je najlepši spominski cvet, ki mu pokladamo na njegov mrtvaški oder. Pokojni baron Winkler se je porodil iz priproste kmečke hiše pri Nemcih v občini Trnovo nad Gorico. Njegovo za javni blagor velezaslužno delovanje je dobilo priznanja tudi z najvišjega mesta. Cesar ga je odlikoval z velikim križem Fran Josipovega reda in z viteštvom železne krone II. razreda, a povodom vpokojitve leta 1892 – mu je podelil baronski stan. Lepi Tolmin, ki je sedaj pozorišče krvavih bojov, se mu je izza časa tamošnjega službovanja vzljudil tako, da mu je ostal zvest do svoje smrti. Vsako poletje je preživil tam v svoji vili – nasproti ljudski šoli – a zime v Gorici. Vojna z Italijo ga je pregnala v Gradec in je tako potrgala te vidne vezi, ki so srce in ljubezen pokojnika spajale z našimi lepimi goriškimi "gorami" in njih solnčnim glavnim mestom. Hvaležen spomin do pokojnega Winklerja pa ostane neminljiv v srcih prebivalstva". V že omenjeni knjigi Jožeta Šušmelja najdemo precej podatkov o otrocih barona Winklerja. Imel je 4 sinove in 3 hčerke. Sinovi baroni Egon (1863 - 1927, poročen z Berto Samassa, iz na evropski ravni znane ljubljanske zvonarske družine, ki je izhajala iz For Davöttri - v italijansčini Forni Avoltri - in je pripadala furlanskemu praplemstvu), Filip (1866 - 1927, poročen z Beatrix Bergauer) in Maks Winkler (1877 - 1958, poročen s Pio pl. Vistarini) so bili visoki državni uradniki, medtem ko Alfred (1870 - 1942, poročen z Emilijo Semmler) je bil pomorski častnik in kapitan korvete. Kot bomo videli, še posebej zanimiva za nadaljevanje zgodbe je usoda hčera barona Winklerja.

Baron Andrej Winkler iz Nemcev v Trnovskem gozdu, oče grofice Marije Pace, roj. Winkler, katere grob se nahaja v Štandrežu.

Na hiši v Nemcih v Trnovskem gozdu so leta 2014 postavili ploščo z napisom: "Tu je stala hiša, v kateri se je rodil Andrej baron Winkler - Krminski in tolminski okrajni glavar, poslanec v gorjsko-gradškem deželnem zboru, poslanec v državnem zboru na Dunaju, častni član Slovenske maticе, predsednik dežele Kranjske."

Vas Nemci v Trnovskem gozdu. Na tej hiši so leta 2014 postavili ploščo z napisom, ki spominja, da je tu stala hiša, v kateri se je rodil Andrej baron Winkler. Časopis Soča 23. februarja 1883 ob podelitvi baronstva Andreju Winklerju je pisal: "Naša županija ima redko čast, da sme imenovati svojega domačina preslavnega gospoda predsednika kranjske dežele. /.../ Blizu 170 metrov nad sv. Goro, 850 pa nad morsko gladino, tam kjer čvrste bukve in vedno zelene jele rasto, stoji hiša precej premožna, v njej olikani prebivalci, – rojstni dom plemenitega gospoda."

Dne 18. februarja, v nedeljo, zbrali so se iz vseh vasic cele županije najodličnejši možaki na rojstnem domu gospoda barona ter so se radovale pri kozarcu sladkega vinca med petjem in mnogobrojimi napitnicami, katerih večina je voljala visokemu elektriku in njegovi rodbini. Da bi se to tudi v Ljubljani na pristojnem mestu zvečelo, spisali in odpisali se navzoči slavitelji sledeče pismo: "Vase blagorode, gospod Andriy baron Winkler! Razveseljuni, da je Vašemu blagorodju tako veliko odlikovanje od Nj. Velikanstva, presvetlega cesarja, dodeljeno, zbrali smo se podpisani zastopniki cele trnovske županije v hiši, kjer je Van zbeška tekla, ter v veselji družbi mnogo, mnogokrat trčili Van na čvrsto zdravje in še višo bodočo slavo: Bog Vas živi mnogo let srečne z vso Vašo družino na čast in slavo Slovencev, na korist in prosperiteto slavne Avstrije." Sledi 29 podpisov.

Časopis Soča 23. februarja 1883 ob podelitvi baronstva Andreju Winklerju

Odlikovanje deželnega predsednika Winklerja.
Včeraj popoldne došla je v Ljubljano brzojavna vest, da je Nj. Velikanstvo našem deželnemu predsedniku, gospodu And. Winklerju, podelilo red železne krone druge vrste, s katerim redom je združeno tudi plemenstvo. Javno moramo izgovoriti, da nas ni kmalu katera koli vest tako radostno prevzela, kajti to odlikovanje je pomembnejše in marsikateremu oziru, ob enem pa izredno častilo za mesto ljubljansko, za deželo Kranjsko in za ves slovenski narod.

Časopis Slovenski narod 10. februarja 1883 ob podelitvi reda železne krone druge vrste in baronstva Andreju Winklerju

Nova knjiga pri Mladiki

Zgodba mojega življenja dr. Zdravka Kalana

Pri založbi Mladika v Trstu je pred kratkim izšla 5. knjiga zbirke *Zapisi iz zdomstva*, ki je posvečena spominom, razmišljanjem in pričevanjem naših ljudi po svetu. Gre za spomine *Zgodba mojega življenja* izpod peresa odvetnika dr. Zdravka Kalana, ki se je rodil v Motniku pri Škofji Loki leta 1906, umrl pa v New Yorku leta 1992. Pred njo so v zbirki izšle te knjige avtorjev iz Argentine, ZDA in Kanade: Alojzij Geržinič – *Od Save do Srebrne reke*, Pavle Borštnik – *Moj čas*, Jože Mihevc – *Skozi taborišča do sreče* in Branko Rebozov – *Spomini in misli*. Kot razlaga urednik omenjene zbirke in knjige Ivo Jevnikar v spremni besedi Če ne misliš pisati resnice, je boljše da ne pišeš, ni znano, ali je želel avtor obdelati vse svoje življenje in zapisom dati knjižno obliko. Poglavja, ki

so natisnjena v knjigi, so namreč nastajala samostojno in v različnih obdobjih, nekatera so bila objavljena, druga ne. Zbrana so bila s

tudi zahvala za številne dokumentarne fotografije. Vsekakor gre za zelo zanimivo pričevanje. O 42 letih, ki jih je avtor

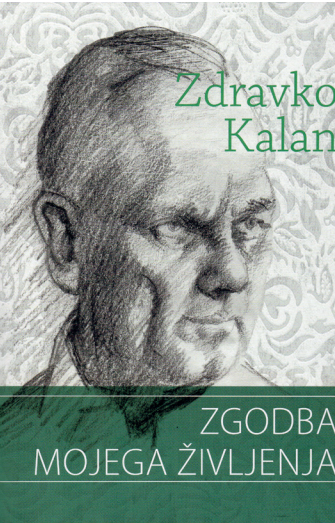

Avtor dr. Zdravko Kalan, slikan leta 1950

pomočjo Kalanovega sina Toma in hčerke Majde ter drugih sodelavcev, ki so v knjigi navedeni. Njim gre

preživel v New Yorku po preselitvi iz Clevelanda leta 1950, skoraj nič ne zvemo, čeprav je bil med

stebri tamkajšnje slovenske cerkvene in narodne skupnosti. Znan je bil zlasti po mesečnih Prosvetnih urah in poročilih iz New Yorka

Platnica nove knjige

v Ameriški domovini. Zato je zelo dragocena spremna beseda Toma Kalana, ki je opisal celotno očetovo

življenjsko pot, a tudi trpka in vesela doživetja ostalih članov družine, ki je med vojno veliko pretrpela in bila dolgo razdeljena, po letu 1956, ko je dosegla dr. Kalana v ZDA, pa se je morala živeti v povsem drugačne razmere. Avtor na kakih 300 straneh živo in kritično slika svoje odvetniško delo v 30. letih prejšnjega stoletja v Novem mestu, Ribnici in Celju, takratno stanje duha med Slovenci, zasedbo Jugoslavije aprila 1941, razkol med Slovenci, revolucijo, nacionalno ilegalno in domobrance, nato grozljiva doživetja v taborišču Dachau, delo proti komunističnemu režimu tik po vojni z Američani in z majorjem Andrejem Glušičem v Avstriji in na Bavarskem, selitev v ZDA leta 1949 ter prvo obdobje novega življenja v Clevelandu. V knjigi srečujemo celo kopico znanih in manj znanih

ljudi. Posebno podroben je opis trpljenja v Dachauu. Avtor je v pisanju jassen in ne ljubi gostobesednosti. Želi biti iskren in pravičen do vseh, zato je kritičen tako do somišljenikov kot do nasprotnikov ter ne zamoľči slabih izkušenj tudi z ljudmi, ki so sicer v splošni zavesti obveljali kot zasluŹni. Dachauu v slovenski zavesti in zgodovinskem spominu, v naših političnih, policijskih, sodnih, kulturnih izkušnjah je posvečen dragocen esej *Podvojeni Dachau*, ki je objavljen na koncu knjige. Napisala ga je časnika Alenka Puhar, ki je v besedilo strnila spoznanja desetletnih raziskav in zapisov o tem, zakaj so Dachau in ostali nemški lagerji postali za preživele in za jugoslovanski režim tako zelo občutljiva tema.

Po Nebeški poti - Peš od Ogleja do Svetih Višarij (16) Nace Novak

In potem so oblaki popustili. Kolikor hitro se je z razbolelo nogo dalo, sem marširal v klanec, da bi opravil čim več poti, preden bi se spet uscalo, saj se je na nebu nad mano znova grozeče gostilo vse bolj črno oblakovje. Hodil sem po, tako se mi je zdelo, od boga pozabljenih koncih. V zraku je dišalo po divjem, prvinskem. Cesta je bila edina priča o človeški civilizaciji. Takoj ko se je na obeh straneh končala, se je začejalo bujno zelenje. Ko sem spet zaslišal pasje lajanje, sem bil kar vesel. Odleglo mi je, da nisem prav tako prekleto sam v tistem svetu, kjer se je desno nad cesto dvigal strm gosto poraščen greben, levo pa je za obcestno ograjo, pretežno kamnito, mestoma pa tudi kovinsko, za rastlinjem zazevala praznina oziroma globoka, odsekana dolina, ki ji s ceste ni bilo videti dna. Tudi pokanje lovskih pušk je bilo spet slišati,

ne bi imel kam umakniti. Namesto tega se mi je nekaj trenutkov kasneje po cesti začel bližati od vznemirjenja tresoč se lovski pes. Ogovoril sem ga, mu prijazno prigovarjal, naj pride k meni, da ga malo počoham, pa me je le na kratko pogledal, pomahal z repom, ker kot pes ni mogel iz svoje kože, potem pa jo je urezal mimo in naprej. Ni imel časa zame. Bil je na misiji. Užival je v trenutkih, ki se mu ponudijo enkrat na teden in za katere je živel. Desno zgoraj je še nekajkrat ušesom neprijetno zarenčalo. Oglašanje je izdajalo bolečino in smrtni strah. Pasji lajež se je še krepil in prehajal v režeč tulež, potem pa je naenkrat vse potihnilo, česar si nisem znal razložiti. Hodil sem naprej, še vedno pozoren na okolico in pripravljen, da odskočim, hitro reagiram, če mi naproti pridrvi kakšen krvavo-razpenjen ščetinar.

bi bil zagotovo zanimiv sogovornik. Veliko bi lahko izvedel o teh koncih in krajih, če bi imel več časa, če bi se tja pripeljal z avtomobilom, a omenjen sem bil na noŹni pogon. Dnevne etape še ni bilo konec, vreme pa se je vse bolj kisalo, zato sem samo pogoltnil slino in si skušal v mislih pribliŹati okus pivske pene in grenkastih mehurčkov, ki se igrajoče se spuščajo po grlu in blagodejno odŹejajo, potem pa naprej. Mlajšega domačina sem povprašal o nadaljevanju poti do kraja Brezje (Montemaggiore), po neki krajšnici, ki mi jo je omenila starejša ženica na začetku kraja. Izkazalo se je, da taka bliŹnjica res obstaja. Kmalu po zadnji hiši v vasi sem tako zagrizel v kolena po strmi enoslednici gor do samotne cerkvice na prelazu, ki mi je prištedila kar nekaj minut resda bolj zloŹnega, a zato daljšega

Campo di Bonin. Na drugi, levi strani ceste se je kadilo z odprtega ognjišča na nekakšnem Źur placu. Glede na dŹipe, parkirane vsenaokrog sem zaključil, da imajo lovci druženje, veselico po dopoldanskem haranju po gozdu. In potem je začelo zares scati. Bilo je, kot bi nekdo naenkrat in nalašč prepiškal vse tiste na nebu nagnetene oblake. Silovito se je vsulo. Ravno ko sem šel mimo obcestne table, ki je obveščala, da me čakajo trije kilometri vijugaste ceste. Seveda sem upal in glede na občutek o Źe prehojeni poti tudi pričakoval, da tisti trije kilometri pomenijo preostanek poti do kraja Brezje, še zadnji del nekoliko podaljšane,

potem pa me je, kot iz nekega drugega filma, prehitel bleščeče črn urbani terenec z belgijsko registrsko tablico in dvema cestnima kolesoma na prtljaŹniku. „In noter verjetno dobra muzika, prijeten vonj kakšne ‘arbre magique’ smrečice, kaj za grickat,“ sem pomislil. „Ja, klinec, vsak si sam izbira, kako bo preživel dopust. Očitno sem malo ‘prtegnjen’ v glavi.“ Le malo zatem, ko je belgijski SUV izginil za ovinkom, sem z desne strani ceste, a precej višje gor v hosti zaslišal najprej bolj intenzivno večglasno pasje lajanje, tik zatem pa grozljivo ranjeno renčanje. Predvideval sem, da je trop lovskih psov obkolil merjasca in nekoliko nelagodno mi je bilo korakati naprej v tisto smer, saj se v primeru, da bi mi naproti pritekel razdraŹen ranjen divji prašič,

Švical sem in lotevala se me je utrujenost, nikjer pa nobenega znaka o tem, da bi se bliŹal naseljenemu kraju. Potem pa se je oglašil cerkveni zvon, na prav blizu, a vseeno sem vedel, da Plestišča niso več daleč. Še nekaj ovinkov in bil sem tam. Kraj je bil za tako zakotje, po katerem sem hodil, presenetljivo velik. In praviljično prijeten. Imel je gorenji in dolnji konec, pa še nekaj takih predelov, ki so imeli svoje ime, a si jih nisem zapomnil. Pa cel kup otrok, povsem civiliziranih, običajnih otrok sem srečal, medtem ko sem hodil skozenj. Celo majhno brunarico, nekakšen lokal sem zagledal med hišami sredi naselja. In zaskominalo me je, da bi se ustavil in si privoščil pivo, eno malo točeno pred nadaljevanjem poti. Za dušo. V notranjosti lokala sem skozi okno zagledal samevajočega natakarja, najverjetneje lastnika, ki

vzpenjanja po serpentinah do 790 metrov visokega Sedla na Privale (Sella S. Antonio). Od tam bi se lepo videlo velik del grebena Stola (Gran Monte), če ta ne bi bil zavit v gmoto hitro premikajočih se oblakov. Pot se je spet prevailila navzdol in začel sem sestopati, ne vem več katerič tega dne. Na vzporednem hriščku onkraj doline sem Źe videl vas, za katero sem predvideval, da bi lahko bila Brezje, a je bilo še prezgodaj za zmagošlavje, saj so bile hišice zaradi oddaljenosti še mikroskopsko majhne, cesta ni vodila naravnost tja, ampak v drugo smer, pa še vse bolj je dišalo po deŹju. Mimo mene je zapeljal šele tretji ali četrti avtomobil tega dne. Potem je začelo malo rosljati. BliŹe dolini, na platoju, ravnem svetu z vseh strani obkroŹenem s hribi, sem zagledal poligon za konje. Kasneje sem na tabli prebral, da gre za kmečki turizem (agriturismo)

pribliŹno trideset kilometrov dolge dnevne etape. Pravi naliv se je razbesnel. Tak, kakršnega sem se Źe nekaj dni bal. Tak, zaradi katerega sem zgodaj zapustil MaŹeruolo in ves čas hitel, divjal in si s tem pridelal bolečine v nogi in v izogib kateremu sem sprva razmišljal tudi o tem, da bi kar še en dan ostal v MaŹeruoli. Resda je bila cesta naenkrat kot potok, da je lilo kot iz škafa, da je bilo zaradi gostote deŹnih kapelj vse sivo, vidljivost pa omejena, da je voda zaradi silovitosti nekako našla pot tudi v sicer odlične in vodoodporne čevlje, a vseeno me je do cilja čakalo še največ pol ure hoje in to navzgor, tako da me vneta pokostnica, ali kaj hudirja se mi je Źe kuhalo tam spodaj v desni nogi, pod kolenom, ni tako motilo. Precej huje bi bilo, če bi me divja ploha ujela dve, tri ali štiri ure pred ciljem. Potem bi bila pa res štala.

POGOVOR Kristina Martelanc

Načelo mojega dela je poslušati in skupaj najti rešitev

Kristina Martelanc je zaposlena pri Karitas in od nekdaj zelo rada posluša bližnjega, se pogovarja z ljudmi, se ukvarja s težavami in stiskami posameznikov. O njej lahko rečemo, da je neke vrste socialna psihoterapevtka. Že veliko let pomaga dijakom, sodeluje z njimi in na splošno s slovenskimi in italijanskimi šolami, vodi tudi skupine za samopomoč. Te dolgoletne izkušnje je prelila tudi na papir, saj je pri Goriški Mohorjevi družbi izšla knjiga *Vzponi iz brezna stiske*. Z vedno prijazno in sončno nasmejeno Kristino sva se pogovarjala o tem, kako je nastalo njeno sodelovanje pri Karitas, o posebnih, izrednih časih, ki jih doživljamo, o skupinah za samopomoč, pa tudi o mladini in novonastali knjigi.

Kako in kdaj si začela sodelovati s tržaško Karitas?

V letih sta se dejavnost in prizadevnost škofijske Karitas res močno razvili. Svetovalnica, v kateri delujem (v ul. Cavana nasproti škofije), je del tega velikega dobrodelnega mozaika v Trstu, kjer sem zdaj že 20 let. Začela sem slučajno, ko me je takratni direktor Mario Ravalico iskal, da bi mu pomagala kot prevajalka za priške oz. begunce iz nekdanje Jugoslavije, ki jih je bilo takrat ogromno. Nisem takoj sprejela, saj sem mu razložila, da mu ne morem zagotoviti, da bom razumela vse balkanske jezike, saj so različni med sabo. Hudo bi mi bilo, če bi napačno razumela njihovo trpljenje, sem mu povedala in dodala, da sem mu pa lahko v psihološko oporo. Tako je tudi bilo. Z odločitvijo direktorja in pomočjo mojega kolega Marca Aliotte je nastala prva brezplačna svetovalnica v vsedržavni Karitas. To je nastalo po sili razmer, hkrati pa je bila tudi pomembna novost v dobrodelni organizaciji, saj se je svetovalnica nepričakovano in kar hitro spremenila v prostor za "naše" ljudi v mestu. Od takrat lahko pride k nam kdorkoli, katerekoli narodnosti in starosti. To je moje delo, moje poslanstvo. Nimam urnikov, ko me ljudje potrebujejo, sem na razpolago. To sem se naučila od profesorja Trstenjaka, ki je sprejemal ljudi ob katerikoli uri, tudi pozno v noč. Ura na ta način nima šestdeset minut, ampak je ura človekove stiske, ki se potem prelevi v človekovo tolažbo in upanje. Načelo

mojega dela je poslušati in skupaj dobiti rešitev. Oseba je akter lastnega življenja, zato tudi vedno vprašam: "Kje je po tvojem rešitev? Kaj bi si želel? Katero prihodnost si želiš?" Spodbujam jih pri teh mislih, saj večina je v taki hudi stiski, da prihodnosti sploh ne vidi več pred sabo. Jaz jih vedno spomnim, da to obstaja. Čas in svet gresta naprej. Ljudi skušam priklopiti spet v

realnost in na osnovi tega se da z majhnimi koraki marsikaj uresničiti. V bistvu uvajam ljudi v razmišljanje, ustvarim neki varen, sproščen prostor in vzdruže, kjer ljudje lahko povejo vse. Več povejo, bolj so deležni spoštovanja in sprejetosti. Obratna logika, ki žal prevladuje v naši družbi, se tega otepa.

Vse to prav gotovo zahteva precej energije, kajne Zanimivo je, da bom rekla, da ne. Če ti je res všeč to, kar delaš, in res všeč poslušati ljudi in jim biti ob strani, deluješ kakor neka samopolnilna "mašina". Ko govorimo, se prazni tesnoba in se istočasno napolnujemo s pozitivno energijo, optimizmom in upanjem, tako da se sploh ne utrudim. Mislim, da mi je to darovano.

Leto 2020 nas je kar pretreslo z izrednim stanjem, ki ga prinaša pandemija koronavirusa. Kako se je delo spremenilo? Opazaj več potrebe po pomoči?

Ja res, stanje je letos izredno. Tudi mi kot svetovalnica smo uvedli delo od doma. To se pravi, da sem se lahko srečala z ljudmi po telefončku ali računalniku, na katerem sem nastavila videoklic, da je bilo seveda bolj udobno in da se je ustvaril neki občutek srečanja, čeprav na daleč. Povezali smo se tudi z osmimi naenkrat, saj že 15 let vodim tudi skupino za samopomoč. Z veseljem lahko povem, da srečanja, tako posamezna kot skupinska, potekajo na zelo uspešen način tudi na daljavo. S tistimi, ki se že poznamo, ni bilo nobene

težave in spremembe. V začetku sem bila malo v skrbeh, kako bo potekalo z novimi spoznanstvi, saj če se ne vidiš osebno, zmanjkata stik, pogled na to, kako se oseba predstavi, giba itd. Na koncu pa tudi s tem ni bilo nobene težave. Sprva smo se malo spoznali in potem so res uspešno potekali tudi ti pogovori. Zmanjkali pa so osebni stiki, kot so npr.

objemi, stiski rok, prisesti k osebni, da razume, da si mu ob strani. Vsega tega se letos zaradi varnostnih razlogov ne more narediti. Človek pa se vsemu prilagodi, zato se ustvarita močnejša nevidna, čustvena povezava in moč. Razen omenjenih bolj "tehničnih" težav bi si skoraj upala reči, da se s svetovanjem ni veliko spremenilo. Predvsem tisti, ki dalj časa nimajo rednega dohodka, ki morajo redno do socialnih ustanov ipd., so se v tem obdobju izkazali za zelo močne. Rekli so mi: "Kristina, za nas se enostavno ni nič spremenilo. Mi smo se že prej slabo počutili." V tem slabem počutju so že "izvežbani", tako da sem jih prav prosila, naj mi pomagajo dvigniti moralo ostalim, ki so se naenkrat znašli v njihovi koži. Na udaru so predvsem moški srednje starosti. Ženska, tudi če je starejša, je bolj prilagodljiva in tudi hitreje dobi kakšno delo (čisti, pazi otroke ali starejše ipd.), moški si bolj s težavo spet pribori mesto na trgu dela. Krizno stanje, ki ga prinaša koronavirus, pa je gotovo poslabšalo tista področja življenja, ki so bila že ovita v neko temino. Po drugi strani pa je tudi okrepilo solidarnost med ljudmi. To stanje se je izkazalo kot neko veliko povečevalno steklo z žarometom, ki nam kaže, kaj v naši družbi deluje in kaj ne. Koronavirus res prinaša veliko slabega, a je tudi priložnost, da se zavemo raznih problematik in jih skušamo popraviti oz. kaj spremeniti.

Kaj pa mladi? Tudi oni te

vprašujejo za pogovor? Nekaj časa si sodelovala tudi s šolami ...

Seveda, tudi mladi radi govorijo o svojih občutkih in težavah, ni res, da se neradi izpovedujejo. Z njimi sem se vedno in se še vedno veliko srečujem. Najprej smo se srečevali na Oberdankovem trgu, nato v kakšni tamkajšnji kavarni. Potem je neka dijakinja vprašala, zakaj ne pridem v šolo. Tako se je začelo sodelovanje. Kar nekaj časa sem bila na šolah. Začela sem na liceju Slomšek, potem pa še na Prešemu in Stefanu. Res veliko dijakov se je prijavilo na pogovor. Takrat se je še vse to dalo. Zdaj je vse bolj zapleteno, za vsako malenkost je treba vprašati dovoljenje zavodski svet, starše itd. Potrebne so tudi različne formalnosti oz. je treba biti psihologi ipd. Jaz nisem psiholog, jaz sem socialna psihoterapevtka. Zdaj je v bistvu vse tako zakomplicirano, da dejansko nimam dostopa. Zaradi tega sem začela delati nekatere projekte preko deželnih razpisov, s katerimi sem potem lahko šla na nekatere šole, sicer italijanske. Zdaj pa nekaj časa ni te priložnosti. Vsekakor mladina ve, da lahko pride vedno do mene. Tudi med sabo si zelo pomagajo. Večkrat sem jim povedala, da si med vrstniki lahko ogromno pomagajo in rešijo marsikaj.

Dolgoletne izkušnje oz. nekatere zgodbe, ki si jih v teh letih slišala, si tudi zapisala v posebni publikaciji Vzponi iz brezna stiske. Kako je prišlo do knjige?

Tako kot sem začela risati (Kristina Martelanc ima namreč tudi umetniško žilico, op. p.), in sicer nenačrtovano, tako je bilo tudi s pisanjem. Vzgib je bil neka notranja potreba, da delim lepoto, ki jo imam v sebi. Bila je kot neka potreba izliti na papir zgodbe in to, kar čutim. Najprej sem napisala zase, tako da sem lahko doživljala v drugačni obliki to bogastvo, ki ga prejemam vsak dan. Potem pa sem si rekla, zakaj ne bi delila tudi z drugimi te zgodbe, mogoče se bo kdo prepoznal v podobni situaciji in mu bo v pomoč. Delila sem jih tudi zato, ker sem se hotela zahvaliti tem ljudem, ne samo tem, ki so v zgodbah, ampak vsem, ki so v stiski in se vsakodnevno borijo, da bi prišli iz teme. Ti so pravi junaki!

Matevž Čotar

Kratke

Kažipot za spomenik štirim bazoviškim junakom bo v najkrajšem času spet na svojem mestu!

Pisno opozorilo svetnika SSk Igorja Gabrovca je obrodilo sadove. Direktor deželnega podjetja FVG Strade inž. Sandro Didonè, ki upravlja deželno cestno omrežje, je odgovoril na pismo, ki mu ga je deželni svetnik Slovenske skupnosti Igor Gabrovec naslovil v zvezi z manjkajočim kažipotom za spomenik štirim bazoviškim junakom v Sesljanu. Po končanih gradbenih delih novega krožišča je omenjena tabla izpadla, medtem ko so vsi ostali smerokazi turističnega in kulturnega značaja bili ponovno na svojem mestu, je opozoril Gabrovec.

V pismu, ki ga je inž. Didonè, tako kot Gabrovec, poslal v vednost tudi predsedniku Dežele FJK, pristojnemu odborniku in devinsko-nabrežinski županji, zagotavlja, da bo kažipot v najkrajšem času ponovno postavljen na svoje mesto. Deželni svetnik SSk izraža zadovoljstvo, da se problem rešuje v sorazmerno kratkem času. V isti sapi pa dodaja, kako "žal ponovno ugotavljamo, da je ob vsakem primeru nepozornosti javne uprave do naših pravic in upravičenih zahtev treba poseči na najvišji ravni, zato da se krivica odpravi".

Škrbina pri Komnu Spomin na primorske padalce

Na dan, ko se Britanci spominjajo konca prve svetovne vojne in svojih padlih v vseh vojnah, je bila 11. novembra ob 11. uri v Škrbini pri Komnu že 23. slovesnost v spomin na padle in pobite primorske padalce. Svečanost, za katero je leta 1998 dal pobudo že rajni angleški veteran in časnikar John Earle, ki je primorskim padalcem posvetil tudi knjigo *Cena domoljubja*, pa je bila letos povsem drugačna od prejšnjih. Zaradi ukrepov za zaježitev pandemije so odpadli kulturna prireditve, maša zadušnica in slovesnost pred spominsko ploščo na Fakinovi domačiji.

Da padalci niso pozabljeni, pa sta dokazala župan Občine Komen mag. Erik Modic in predsednik Vaške skupnosti Škrbina Karlo Bunc, ki sta – sama – pred ploščo položila venec.

Nova britanska veleposlanica v Sloveniji Tiffany Sadler, katere predhodniki so se redno udeleževali slovesnosti v Škrbini skupno z ameriški diplomati, pa je 12. novembra položila venec k spomeniku za žrtve vseh vojn na Kongresnem trgu v Ljubljani. Na Facebook strani britanskega veleposlaništva so znova objavili lani posneti krajši dokumentarec o primorskih padalcih in pa novico o položitvi venca. Veleposlanica je med drugim dejala: "Čeprav se letos nisem mogla udeležiti slovesnosti v Škrbini, sem bila tam v duhu, ko sem položila venec na Kongresnem trgu. V mislih sem obudila spomin na vse žrtve nove pandemije ter prav tako na velike žrtve tistih, ki so dali svoje življenje v obeh svetovnih vojnah. /.../ Odnos med našima državama temelji ravno na podobnih skupnih zgodbah, in posebej tisti, ki jo obeležujemo v Škrbini – gre za skupno delovanje v okviru medsebojnega prijateljstva. Zgodovina nas uči, da smo skupaj močnejši."

Boljunec Praznični dan ob podelitvi svete birme

V soboto, 31. oktobra 2020, so v cerkvi sv. Janeza Krstnika v Boljuncu prejeli zakrament svete birme Liza, Karin, Johana, Jari in Nicola. Birmovalec g. Anton Bedenčič je v pridigi nagovoril birmance, rekoč, da bodo morali vedno izbirati med deli, ki jih ponuja svet, in deli Sv. Duha, kot so pravičnost, poštenost, ljubezen, spoštovanje ... Starše in botre je povabil, naj bodo birmancem zgled trdne vere in naj molijo zanje. Mladi so se na ta slovesni trenutek pripravljali dve leti v Dolini. Zaradi koronavirusa je njihova priprava v zadnjih mesecih potekala na daljavo. Pri sveti maši so birmanci sodelovali z branjem beril in prošenj, na koncu pa so izrazili zahvalo staršem, botrom, duhovnikom, katehistinji in vsem, ki so jih z molitvijo spremljali na poti priprave.

J.T.

PROSEK Sv. Martin

V župnijski cerkvi so kljub letošnjim razmeram počastili zavetnika

Res je, na Proseku letos ni bilo običajnega razpoloženja. Živahnosti, stojnic, družčine na vaških cestah, gostilnah in osmicah ni bilo. Tradicionalnega

nas je letos prav vse spravil na kolena, prav tako je naredil tudi s priljubljenim kraškim praznikom. Tradicionalna maša ob sv. Martinu pa ni odpadla. Verniki so se

ki je jasno spominjala na Martinov plašč, na njej so bili obešena slika svetnika, ščit in napis "Sv. Martin ščiti nas pandemije". Sveto mašo je daroval g. Tomaž Kunaver

da so kljub razmeram prišli k tradicionalni maši. Tržaškemu županu se je g. Špeh še posebno zahvalil, saj si je močno prizadeval za restavriranje freske sv. Martina na pročelju cerkve. G. Kunaver se je v homiliji spomnil na lik sv. Martina, ki je z mečem vrezal plašč in ga daroval beraču, ki je ob cesti trepetal od mraza. Poudaril je predvsem, kaj je ljubezen do Boga in bližnjega. To je krščanska zapoved. Ljubezen do Boga in bližnjega ni nekaj nevidnega, so konkretna dejanja, ki jih delamo vsak dan, naša pomoč, naša dobra dela. Smo ljubili ali nismo ljubili? Bog hoče vedeti samo to. Vse, kar delamo v tem življenju, ima smisel, vsako dejanje svojo težo in pomembnost. Pomembno je spoštovati, biti usmiljeni do drugih, pomagati, kajti če nismo bili v življenju taki, tudi v nebesih ne moremo biti. Doživeto popoldansko bogoslužje je spremljalo in bogatilo prisrčno petje otrok pod vodstvom s. Angeline. Ob koncu pa je zavetnika počastila tudi gospa Magda Čuk Bukavec s priložnostno pesmijo.

MČ

praznika, ki je ob praznovanju zavetnika združil vas in privabil ljudi iz tržaške in širše okolice, žal ni bilo. Domačini ne pomnijo, da bi praznik v zgodovini kdaj odpadel, niti med vojno. Koronavirus pa

kljub kočljivim razmeram, upoštevajoč vse predpise, zbrali v župnijski cerkvi, ki jo je kot vedno skrbno okrasila prizadevna vaščanka Magda Čuk Bukavec. Sadje je krasilo oltar in ob njem rdeča zavesa,

ob somaševanju župnijskega duhovnika g. Jožeta Špeha, ki se je na začetku zahvalil prisotnim (med katerimi sta bila tudi deželni svetnik SSK Igor Gabrovec in tržaški župan Roberto Dipiazza),

Marko Kravos gost spletne prireditve dijakov DTZ Žiga Zois

IzBrali so Draga Jančarja

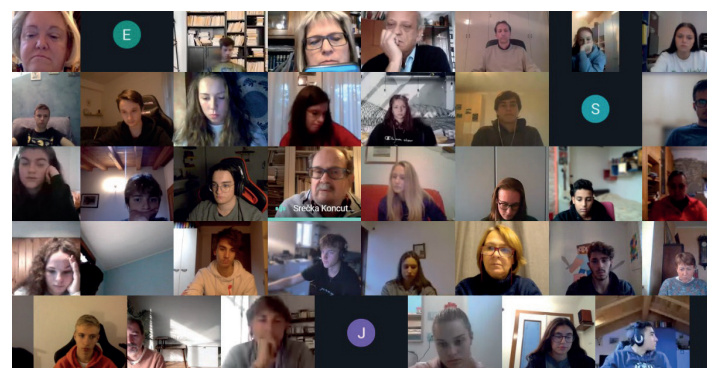
“Branje in izbiranje knjig nam vračata neko svobodo, zato sta v tem času še toliko bolj pomembni”. Tako je Marko Kravos, gost prireditve ob koncu projekta izBerem – eLeggo, nagovoril dijake Državnega tehniškega zavoda Žige Zois. Prireditev, ki so jo na zavodu Zois preselili na splet zaradi

nosilka projekta, profesorica Tamara Kaluža, želijo z njim spodbuditi zanimanje za branje še živčih avtorjev. V lanskem šolskem letu so se za nagrado dijakov potegovali Goran Vojnovič z romanom Čefurji, raus!, Bronja Žakelj s prvcem Belo se pere na devetdeset, Veit Heinichen z romanom

zgodovini šole. Tudi če je bila v posebnih okoliščinah in so na njej dijaki sodelovali z udobnega doma, je bila zelo bogata. Nanjo so povabili slavnostnega govornika, pisatelja Marka Kravosa. Dejal je, da je zadovoljen, ker so izbrali prav Jančarjevo delo, saj njihova izbira pričuje, da imajo dober okus. Po njegovem mnenju je Jančarjeva odlika ta, da zna pripovedovati zgodbo in jo dokumentirati v številnih emocionalnih barvah. Dejal je, da literatura vzpostavlja neke vzporednice, s katerimi potem živimo lepše. Obregnil se je ob dejstvo, da je naš prostor včasih gluha za ambicioznejše izdelke. Literatura pa po njegovem mnenju prestopa vse meje, tudi jezikovne. Z branjem knjig se včasih rodi tudi kakšen besedni ustvarjalec, pri nas pa je mladih piscev premalo, meni Kravos. Mladim je še zaželel, naj si vzamejo čim več takih radosti in užitkov ob branju. Kulturna prireditev pa vsekakor ne more obstajati brez glasbenih točk. Za glasbeni intermezzo je tako poskrbel dijak Erik Piščanc, ki je na saksofon zaigral El condor pasa. Prvič so tudi predvajali pesem, ki jo je napisal dijak Jakob Tul s prijateljem

Kristjanom Biancuzziem, Srce bije. Zanj so dijaki tudi posneli videospot, ki so ga predstavili na prireditvi, prebrali pa so tudi misli o ljubezni, ki jih je spisal dijak Jakob Gruden. Rdeča nit prireditve je bila prav ljubezen, prav tako kot je to glavna tema tudi Jančarjevega romana. Dijaki so poskrbeli tudi za predstavitev Jančarja in njegovega dela, prebrali so nekaj odlomkov iz romana, podali pa so tudi nekaj mnenj o nagrajeni knjigi. Projekt je doživel dober odziv dijakov, zato so se na zavodu Zois odločili, da ga bodo nadaljevali. Pobudnica projekta Tamara Kaluža je tako predstavila knjižna dela, med katerimi bodo dijaki izbirali v tem šolskem letu. To so: Bela dama devinska Dušana Jeliniča, Črni obroč Marija Čuka, Mesto v meni Maura Covacicha in Ivana pred morjem Veronike Simoniti. Na šoli si želijo, da bi lahko naslednje prireditve ob koncu leta organizirali v živo in v goste povabili zmagovalnega avtorja. Drago Jančar pa je obljubil, da bo dijake obiskal v pozni pomladi, ko bodo epidemiološke razmere to dopuščale.

Urška Petaros

pandemije in ukrepov, ki jih je sprejela država v spopadanju z njo, je bila namenjena koncu prve izvedbe projekta izBerem, pri katerem so v lanskem šolskem letu sodelovali dijaki trienija. Projekt, ki se je pred 15 leti rodil na liceju v španskem mestu Santiagu de Composteli, predvideva, da dijaki preberejo nekaj knjig sodobnih avtorjev in izberejo tisto, ki jih je najbolj nagovorila. Kot je dejala

Mrtveci s Krasa in Drago Jančar z delom In ljubezen tudi. Prav Jančar je osvojil srca tržaških dijakov. Kot je povedala ravnateljica Maja Lapornik, ji je sam pisatelj v telefonskem pogovoru zaupal, da je zanj največja nagrada to, da so mladi Tržačani prebrali njegovo delo. Lapornikova je med drugim izpostavila dejstvo, da je to prva spletna prireditev v

Vabilo na spletno srečanje o pomenu pravljic

Izhodišče bo pravljica Zlata hruška Frana Milčinskega

Kako vplivajo na našo osebnost pravljice, ki jih beremo ali poslušamo v otroških letih? Kakšen pomen ima branje pravljic v otroških letih s psihološkega in vzgojnega vidika? Srečanje, na katerem bodo obravnavali te teme, bo v sredo, 25. novembra, ob 18. uri na spletni povezavi Zoom. Namenjeno bo pravljici Frana Milčinskega Zlata hruška, ki je bila prepovedana med fašističnim režimom. Objavljena je bila v italijanskem prevodu Elene Cerkenič na spletni reviji Fare Voci. Dogodek, na katerem bo govor o pomenu pravljic, prireja Italijansko žensko središče (Centro Italiano Femminile) v sodelovanju z UCILM – Italijanskim katoliškim združenjem učnega osebja srednjih šol (Unione Cattolica Italiana Insegnanti Medie). Na spletnem srečanju bodo o vzgojnem in kulturnem pomenu pravljic spregovorile redna univerzitetna profesorica sodobne italijanske književnosti Cristina Benussi, profesorica Marina Del Fabbro, doktorica Antonella Farina za projekt Rojeni za branje – Nati per Leggere in psihologinja ter psihoterapevka dr. Nevla Monaco. Pri organizaciji je sodelovala Adrijana Skamperle. Za podrobne informacije in za povezavo: tel. št. 3290224074 whatsapp ali pišite na mail elenacerkvenic@gmail.com Namen organizatorjev je nuditi možnost učencem osnovnih šol, da bi prebrali pravljico Frana Milčinskega Zlata hruška in spoznali izraz bogastva naše književnosti. Otroci bi jo nato komentirali in narisali risbo; njihove izdelke bi zbrali v zvežček, ki bi jih potem delili njim ali zainteresiranim. Za učence bi pripravili zvežček, ki bi vseboval slovensko izvirno besedilo in italijanski prevod pravljice; zvežček bi delili učencem italijanske osnovne šole, ki bi v okviru delavnice prebrali pravljico in se o njej pogovorili. Prizadevanje društev, ki srečanje organizirata, je tudi širiti poznavanje slovenskega jezika, kulture in književnosti.

Tradicionalna hvaležnica je letos odpadla

Tradicionalno srečanje slovenskih vernikov s Tržaškega, ki je bilo z letošnjim geslom Voda, blagoslov zemlje na programu v nedeljo, 15. novembra, je žal odpadlo. Nove zaostitve, ki so stopile v veljavo prav v nedeljo in uvrstile FJK v oranžno cono, ne dopuščajo premikanje izven občine, zato je bila stolnica sv. Justa za vernike, ki živijo izven tržaške občine, nedosegljiva. Koronavirus nadaljuje delati škodo na vseh področjih in je prekinil tudi to dolgoletno ter priljubljeno tradicijo oz. srečanje slovenskih vernikov, ki so ob tej priložnosti prinašali v katedralo darove (hrano oz. domače pridelke) v dobrodelne namene.

22. november 2020

**Državni dan
vzdrževanja
duhovnikov**

**Tvoj župnik,
član tvoje družine.**

g. Egidio Tittarelli

POSKRBI ZANJ!

Podpri vse duhovnike s svojim odtegljivim darom

34 tisoč duhovnikov posveča svoje življenje oznanjevanju evangelija in so nam vedno blizu.

Med njimi je tudi tvoj župnik.

Nedelja, 22. novembra, je posvečena nabirki prispevkov za duhovnike. V župniji boš našel zloženke, ki vsebujejo **vse potrebne informacije, da lahko daš svoj dar.**

Tvoj prispevek, čeprav skromen, bo podprl njihova vsakdanja prizadevanja. To bo konkretna pomoč duhovnikom za vse, kar delajo za nas. **Tudi zate.**

Skeniraj QR kodo
in oglej si pričevanje
g. Egidia na
insiemeaisacerdoti.it

Svoj prispevek lahko daruješ, ne da bi se premaknil od doma

■ S kreditno kartico:
s klicem na brezplačno
številko 800-825000
ali na portalu
insiemeaisacerdoti.it

■ S plačilom na poštni
tekoči račun št. 57803009;
lahko uporabiš položnico,
ki jo boš našel v zloženki
v svoji župniji

■ Z bančnim nakazilom na IBAN
IT 90 G 05018 03200 000011610110
v korist "Istituto Centrale Sostentamento
Clero" in z namenom plačila: "Erogazioni
liberali art. 46 L.222/85". Druge številke
IBAN najdeš na portalu insiemeaisacerdoti.it

Teden v matični domovini

Veliko upanja in pričakovanja od novega cepiva zoper virus covid-19!

V Sloveniji veliko dogodkov, ki jih prinaša življenje in beleži kronika, ustvarja stanje izrednih razmer. V politiki stranke delujejo v smeri, ki ustrezajo njihovim interesom in ciljem, t. i. navadno ljudstvo pa se sooča z vsakdanjimi skrbmi in težavami. V Sloveniji poteka drugi val epidemije, novi strožji ukrepi zoper smrtonosni virus, ki jih je določila vlada, pa naj bi veljali vsaj do konca tega meseca. Uresničujejo že šesti sveženj protikriznih ukrepov, ki skupaj namenajo kakih 9 milijard evrov pomoči in prispevkov prebivalstvu in gospodarstvu, ki ju je skoraj dobesedno opustošil virus. Vlada pa je v težkem ozračju že začela pripravljati sedmi sveženj zakonov in drugih ukrepov dodeljevanja pomoči, tokrat predvsem obrtnim delavnicam in podjetjem. Vlada doslej ni zavrnila nobene utemeljene prošnje za pomoč v tem kritičnem času, tudi ne, denimo, dobrodelnim in človekoljubnim organizacijam, kakršni sta Rdeči križ in Karitas. V šestem svežnju zakonov je odobrila finančno pomoč tudi verskim

skupnostim, ki se zaradi omejitvenih ukrepov v času epidemije ukvarjajo z okoli 60–odstotnim upadom prihodkov. Zagotovljena je finančna pomoč verskim uslužbencem in izdatnejše kritje prispevkov za njihovo socialno varnost. Verskim uslužbencem je dodeljena izredna pomoč v obliki temeljnega mesečnega dohodka, ki znaša 700 evrov. Ta pomoč je primerljiva s tisto za samozaposlene delavce v kulturi. Poleg tega ukrepa je vlada višino prispevkov za socialno varnost verskih uslužbencev trajno izenačila s tistimi prispevki, ki jih prejemale samozaposleni v kulturi. Gre za 401,98 evra. V Slovenski škofovski konferenci so hvaležni in pozdravljajo vladno odločitev o izenačitvi socialnega položaja in enakopravnosti verskih uslužbencev s samozaposlenimi delavci v kulturi. Navajajo, da oboji delajo v kulturi, na primer pri vzdrževanju kulturne dediščine. Javnosti so predstavljeni tudi drugi dogodki iz življenja in drugega dogajanja v Sloveniji. Boleče

je dejstvo, da se je doslej 5 duhovnikov okužilo z virusom in se nahajajo v samoizolaciji; štirje duhovniki so bili okuženi

Dr. Mario Fafangel

in so v karanteni, en duhovnik pa je zaradi okužbe z virusom covid-19 umrl. Samozvani protestniki zoper vlado in premiera Janeza Janšo, ki so se ob petkih zbirali in rohnili po ljubljanskih ulicah, so utihnili, se ne pojavljajo več. Morda tudi zato, ker jih osrednji televizijski postaji, TV Slovenija in komercialna POP TV, ne spodbujata več v svojih informativnih programih. Protestniki na kolesih sicer grozijo, da bodo svoje nastope z izpadi v Ljubljani in drugih večjih krajih obnovili oziroma nadaljevali, toda v kakšni

drugi obliki. Samooklicanemu mandatarju zamišljene nove vlade, prof. dr. Jožetu P. Damijanu, ni uspelo zagotoviti dovolj glasov za odstavitev aktualne vlade Janeza Janše. Domnevno imajo pobudniki in organizatorji njegovega scenarija na voljo 10 milijonov evrov za “nakup” poslancev iz sedanje vladajoče koalicije. Vse v Sloveniji pa je močno vzradostila novica o novem cepivu zoper virus covid-19, ki sta ga zasnovali in razvili družbi iz Nemčije in Združenih držav Amerike, seveda na osnovi odkritij in znanja enega ali več strokovnjakov. Novo cepivo je domnevno zelo zanesljivo, učinkovito in nima stranskih bolezenskih učinkov, vendar o tem javnost še ni dovolj in dobro obveščena. V tujini so objavili, da novo cepivo pomeni olajšanje za človeštvo, kar je odlična novica. Slovenski minister za zdravje dr. Tomaž Gantar je to potrdil in sporočil, da bodo v Sloveniji prve doze novega cepiva lahko dobili in jih uporabili za cepljenje prostovoljcev že v drugi polovici letošnjega decembra. Doroteja Novak Gosarič z direktorata za

zdravstveno varstvo na ministrstvu za zdravje je povedala, da bodo prednost pri začetku cepljenja imeli starejši ljudje, ki imajo pridružene bolezni, zdravstveni delavci in tisti državljani, ki so zaposleni pri pomembnih javnih delih na področju infrastrukture. Cepljenje bo brezplačno. Na novico o novem cepivu zoper virus covid-19 se je odzval tudi epidemiolog dr. Mario Fafangel, predstojnik centra za nalezljive bolezni pri nacionalnem inštitutu za javno zdravje. Na spletu je potrdil, da novo zdravilo dobro kaže in veliko obeta. V Sloveniji izhaja zelo veliko število pisanih besedil o najrazličnejših temah, ki so na voljo za razlage in ocene. Pred nekaj dnevi je izšla tematska številka Delavske enotnosti, glasila Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, z obravnavo slovenskega zdravstvenega sistema. Različni avtorji zatrjujejo, da v Sloveniji potrebujejo samo javno zdravstvo, v nobenem primeru pa ne zasebnega zdravstva. To je v svojem uvodnem zapisu obširno utemeljeval dr. Dušan Keber, ki

je v tematski številki Delavske enotnosti obravnavan kot eden največjih slovenskih strokovnjakov za zdravstvo in zdravstveno politiko, kot upokojeni zdravnik, ki je bil nekdaj minister za zdravje, kritičen intelektualce in pronicljiv sogovornik o javnem zdravstvu, zasebnikih, koronski krizi, plazeči se privatizaciji zdravstva in tudi izvedenec o tem, kaj morajo pri vsem skupaj storiti sindikati. Dr. Damijan Prelovšek, umetnostni zgodovinar, nekdanji slovenski veleposlanik na Češkem in publicist, je v prispevku, objavljenem v tedniku Demokracija, ocenil razmere v Ljubljani in zaskrbljen ugotovil, “da je daleč za nami čas Plečnika in Ravnikarja, ki sta zadnja še znala ustvarjati prava spominska obeležja. Ljubljanski župan Zoran Janković se trudi mestne ulice poimenovati po nekdanji balkanski državi. Dobili bomo Beograjsko ulico, nimamo pa Plečnikove ulice, čeprav je ta sloviti arhitekt in urbanist najbolj zaslužen za podobo našega glavnega mesta”.
Marijan Drobež

Stoletnica Rapalske pogodbe

“Ave, Wilson, Sloveni morituri te salutant!”

Brez velikih proslav je bminila stoletnica pogodbe iz Rapalla, mesteca na italijanski ligurski obali, ki je ponižala Slovenijo, saj je od nje odtrgala tretjino ozemlja in četrtino prebivalstva. Dober mesec po neuspešnem koroškem plebiscitu so Slovenci doživeli še en usoden udarec. S podpisom Rapalske pogodbe 12. novembra 1920 je bila določena meja med Kraljevino SHS in Kraljevino Italijo. Razočaranje tistih dni je bilo veliko, saj je bilo z novo mejno črto Italiji dodeljenega še več slovenskega nacionalnega ozemlja, kot ji je bilo obljubljeno v Londonskem memorandumu leta 1915. Tako je nastala pokrajina Primorska, v današnjem pomenu besede, ki sicer formalno nikoli ni obstajala. Slovenci pod Italijo so se povezali v eno, ko so vso življenjsko silo za naslednjega četrt stoletja posvetili ohranitvi svojega slovenstva in samega obstoja. Mnogi Primorci so plačali visoko ceno, bodisi z izselitvijo bodisi s tem, da so tudi po drugi vojni ostali pod Italijo. Slovensko prebivalstvo je bilo po določitvi meja leta 1920 razdeljeno med štiri države. V takratni jugoslovanski

Sloveniji je leta 1921 živel slab milijon Slovencev, več kot 400.000 pa jih je prebivalo v sosednjih državah, in sicer več kot 300.000 v Italiji, okoli 80.000 v Avstriji in od 7.000 do 8.000 na Madžarskem. Predsednik republike Borut Pahor, doma iz Šempetra pri Gorici, je ob obletnici poudaril, da so se Primorci uprli fašizmu. “Organizaciji TIGR in Borba predstavljata zamatke evropskega protifašizma”, je poudaril. Ob tem je dodal, da je letos tudi sto let od požiga Narodnega doma v Trstu, ki je bil sedaj predan v last Slovincem v Italiji, so sporočili iz njegovega urada. Spomnil je še, da sta se ob obletnici s predsednikom Italije Sergiom Mattarelo poklonila štirim bazoviškim junakom: “To je bil dogodek brez primere v slovensko–italijanskih odnosih.” Glede na to, da predstavlja Rapalska pogodba enega najusodnejših mejnikov v slovenski nacionalni zgodovini, so v Parku vojaške zgodovine v sodelovanju z Zgodovinskim društvom rapalska meja, Zgodovinskim inštitutom Milka Kosa ZRC SAZU in Filozofsko fakulteto Univerze v Mariboru sklicali strokovni posvet.

Udeležence strokovnega posveta je najprej pozdravil predsednik Državnega sveta Republike Slovenije Alojz Kovšca. Nagovor predsednika drugega doma parlamenta je nekoliko ublažil dejstvo, da za razliko od stoletnic požiga Narodnega doma v

Mariboru, je v predavanju z naslovom Slovenci in versajski sistem osvetlil potek pariške mirovne konference leta 1919 in boj za meje nove južnoslovanske države. Poudaril je, da je bila italijanska diplomacija močna, saj ji je uspelo pod vprašaj

zgodovine, je moderiral zgodovinar dr. Renato Podbersič, ki pravi: “Med drugim smo s to pogodbo Goričani, Istrani, Tržačani in del Notranjcev skupaj začeli postajati – Primorci, torej prebivalci krajev izza Rapalske meje.” Opozarja na zapis

mačeha. Mogočneži tega sveta so požrli dano besedo slovesno izgovorjeno predno so naši vojaki odločili orožje – nobenemu se ne more več kaj verjeti in zaupati, le še v Boga stavim svoje upanje, ker on je maščevalec krivic.” Rapalska pogodba je bila dokončno pokopana v Parizu. Mirovna pogodba, podpisana 10. februarja v Parizu, ki je stopila v veljavo 15. septembra istega leta, je Trst s severno Istro spremenila v Svobodno tržaško ozemlje (STO). Italija je z njo izgubila večino slovenskega in hrvaškega ozemlja, ki ga je priključila ob koncu prve svetovne vojne leta 1918. Velesile so gledale pravičnost meje tudi pri tem, koliko Slovencev je ostalo v Italiji in koliko Italijanov v Jugoslaviji. Število naj bi bilo približno enako, prebivalci pa so lahko optirali tudi za sosednjo državo. Prav to dejstvo je še danes eden od argumentov v hrvaško–slovenskih pogajanjih o državni meji, saj je Slovenija takrat pustila del svojega prebivalstva v Italiji, Hrvaška pa ne, čeprav je dobila večji del etnično italijanskih ozemelj, ki so pripadla Jugoslaviji.
Tino Mamić

juliju in koroškega plebiscita v oktobru letos stoletnica podpisa Rapalske pogodbe ni doživela nobene vidnejše obeležitve na nacionalni ravni. “Kompromisni italijanski predlog je bil poceni zabarantano blago in slovenski narod njegova visoka cena”, je opozoril Kovšca, ki je po rodu Vipavec. Andrej Rahten, predavatelj na Filozofski fakulteti v

postaviti celo mejo, ki jo je na Štajerskem postavil general Maister. Predmet pogajanj pa je bil tudi jeseniški trikotnik. Slovenski pogajalci, ki jih je med pogajanjmi sprejel ameriški predsednik, so mu zato junija 1991 rekli tako kot gladiatorji v areni: “Ave, Wilson, Sloveni morituri te salutant!” Strokovni posvet, katerega posnetek je dostopen na Youtube kanalu Parka vojaške

Alojzija Novaka v župnijski kroniki v Črničah po podpisu pogodbe: “Majka Slovenija, ogni žalno obleko in plakaj! Velike ribe so si v plen razdelile malo ribico – Slovence, ki bomo od sedaj razdeljeni na tri države, in v nobeni ne bomo nič pomenili. Stara Avstrija, imeli so te za tiranko, a bila si v primeri s temi nositelji svobode in narodne neodvisnosti, le še dobra

Pogled na slovenski nogomet

Nogometaši Kopra in Sežane presenečajo

Primorska nogometna prvoligaša Koper in Sežana krojita v tem začetku sezone sam vrh lestvice v elitnem prvenstvu. Oboji so doživeli svoj trenutek slave, vsaj nekaj dni (ali ur) na čelu razpredelnice Prve

nekdanji Juventusov igralec in svetovni prvak v dresu italijanske izbrane vrste leta 2006. V Sežani je opravil dobro delo in prirasel k srcu tudi kot pozitiven človek, a je že v začetku sezone dobil klíč iz Maribora in se, kot se v

Miran Srebrnič

slovenske nogometne lige Telekom Slovenije. Do zadnje prekinitev za reprezentančne nastope pa je bil pogled na lestvico za oboje sploh zelo sladek. Lani je bil sežanski Tabor Cherry Box 24 edini primorski prvoligaš, v okrnjeni sezoni 2019/2020 pa sta se v prvo ligo vrnila še Nogometni klub Koper in Nogometno društvo Gorica. Novogoričani se sicer zdaj otepajo zadnjega mesta v skupnem seštevku, so pa pokazali znake reakcije, ko so Kraševcem vzeli skalp in izmaknili začasno vodstvo na lestvici z zmago v derbiju. O Sežancih smo sicer na teh stolpcih že nekajkrat spregovorili. Mlada uprava z direktorjem Davorjem Škerjancem na čelu, širok mladinski pogon, predan sponzor, skomine po nastopanju v Evropi že srednjeročno. Del zgodbe je bil, kot znano, tudi Mauro German Camoranesi,

poklicnem športu pač dogaja, na mah preselil k bogatejšemu delodajalcu. Nadomestil ga je Goran Stanković, ki je na Stadion Rajka Štolfe prišel iz Olimpijinega okolja. Dodano vrednost predstavljajo v ekipi nekateri tujci z Balkana in iz afriške celine, domača biserčka sta vratar Arian Renner in napadalec Leon Sever, ki sta tudi v krogu mlade reprezentance. Vedno pa radi poudarjamo, da sta še danes stebra moštva, potem ko sta z njim igrala že v drugi ligi, domačina Erik Salkič in Dino Stančić, ki sta nosila tudi dres repeskega Krasa. Med profesionalci ne igrata podrejene vloge, nasprotno, predstavljata dušo postave. V Kopru so se pobrali po številnih stečajih in škandalih, v katere je bil zadnja leta vpleten klub z različnimi lastništvimi. Razmere so se, kot kaže, stabilizirale, trener je Novogoričan Miran Srebrnič, prvi violini na igrišču pa

izkušena Dare Vršič, vezist, in Aleksandar Rajčević, branilec, nekdanja člana Maribora (tudi v Ligi prvakov) in državne reprezentance. Tako silovitega začetka prvenstva ni sicer bržkone nihče pričakoval, zdaj enajsterica z Bonifike deli prvo mesto z Mariborom in Muro. Upamo seveda, da bo trajalo. Drugače je v Novi Gorici, kjer je poglaviti cilj v sezoni povratka na prvoligaško sceno zgolj obstanek v prvenstvu. Izstopajoči imeni sta ostrostrelec Etien Velikonja, veliki up slovenskega nogometa, ki pa se je nato, med domovino in tujino, nekako izgubil po poti, in Kraševac iz Lokve Nejc Mevlja, ki ima tudi nekaj nastopov v reprezentanci in je obiskoval tržaški licej Prešeren, bolj znan je njegov brat dvojček Miha (zdaj član Sočija in državne selekcije). Trener je Gordan Petrič. Doslej je Gorica, ki prav tako uvršča več afriških nogometašev, za sabo pustila samo Aluminij, kar je plod dveh zmag, treh neodločenih izidov in šestih porazov. V splošnem lahko zapišemo, da je prva slovenska liga (za zdaj se seveda igra na praznih stadionih) čedalje bolj izenačena, kar kaže poletni državni naslov Celja v dramatičnem fotofinišu na račun Olimpije. Ravno Ljubljanci in Mariborčani ostajajo favoriti, tudi glede na višji proračun. Zelo soliden klub pa je Mura, ki je okusila tudi Evropo. Primorska moštva torej v tej elitni družini nekaj pomenijo, videli bomo, do kam bodo segla. Pripisati je treba še, da je v slovenski izbrani vrsti selektorja Matjaža Keke zdaj igralcev iz domačega prvenstva bore malo, saj daleč prevladuje tujina.

HC

Štirje mladi iz Gorice so razvili spletni iskalnik

Kje naj mi vzamejo bris?

Ni več novica, da za koronavirus danes oboli na desetine tisoče ljudi samo v Italiji in da se število okuženih naglo vzpenja v vsem svetu. Potrebno je, da najdemo dobre rešitve in da se tudi sami skušamo angažirati, da bi čim prej presegli sedanje stanje. V tej smeri so se izkazali štirje mladi zamejci, Alek Devetak, Manuel Lupoli, Guglielmo Frati in Daniel Peteani. Skupina študentov ima skupno nagnjenje – tehnologijo in razvijanje spletnih strani. Razvili so spletni iskalnik www.dovefareiltampone.it, v katerem uporabniki lahko najdejo laboratorije v Italiji, kjer prevzemajo brise. Ista skupina je letos aprila že izdelala spletno stran RiGO, namenjena lastnikom restavracij. Ideja se jim je porodila, ko se je Alek, vodja projekta, vračal v Gorico iz Milana, kjer študira ekonomijo. Ker ima Lombardija največ okuženih v Italiji, je hotel doma preventivno opraviti test, da ne bi okužil svojih bližnjih. V Milanu, kot tudi v vsej Italiji, je ponavadi težko najti sedeže oziroma laboratorije, kjer jemljejo brise. Alek se je zato odločil, da predlaga ta projekt svojim prijateljem, s katerimi je diplomiral na tehničnem zavodu Jurij Vega v Gorici. V zadnjem tednu oktobra so se lotili dela in v prvem tednu novembra je bil program že pripravljen. "Jaz, Manuel in Daniel smo poskrbeli za izgled iskalnika, medtem ko je Guglielmo pripravil podatkovno bazo in vse

Alek Devetak

Manuel Lupoli

Guglielmo Frati

Daniel Peteani

sisteme, povezane z bazo. Istočasno sem imel tudi vlogo upravitelja projekta, kar pomeni, da sem skrbel, da smo čim hitreje in čim bolj urejeno delali," nam je povedal Alek. Dovefareiltampone je že postal najbolj zanesljiva podatkovna baza za laboratorije, namenjene brisom v Liguriji in Furlaniji Julijski krajini. "Posameznim laboratorijem smo dodali tudi vrste brisov, ki jih ponujajo – serološkega, hitrega in molekularne brise ter kontakte teh laboratorijev (telefonske številke, spletne strani in Facebook strani). Portal deluje tako, da lahko tudi sami uporabniki dodajo laboratorije seznamu. "Trenutno si prizadevamo, da bi se naša spletna stran

pojavi med prvimi zadetki, ko uporabniki na internetu iščejo informacije, kje bi jim odvzeli bris. Moram priznati, da smo s dosedanjim odzivom še kar zadovoljni, ker je spletno stran odprlo in uporabilo že več kot 3000 oseb". "Za zdaj od te spletne strani ne služimo nič, obratno, imamo nekaj stroškov. Naslednji korak bo ta, da dodamo več funkcij in informacij in idealno bi bilo, ko bi uporabniki utegnili kar na naši spletni strani rezervirati brise. Se bomo potrudili, da se bo projekt razvil v to smer, toda sedaj je najpomembnejše, da je naš portal čim bolj uporabniku prijazen".

Samuel Devetak

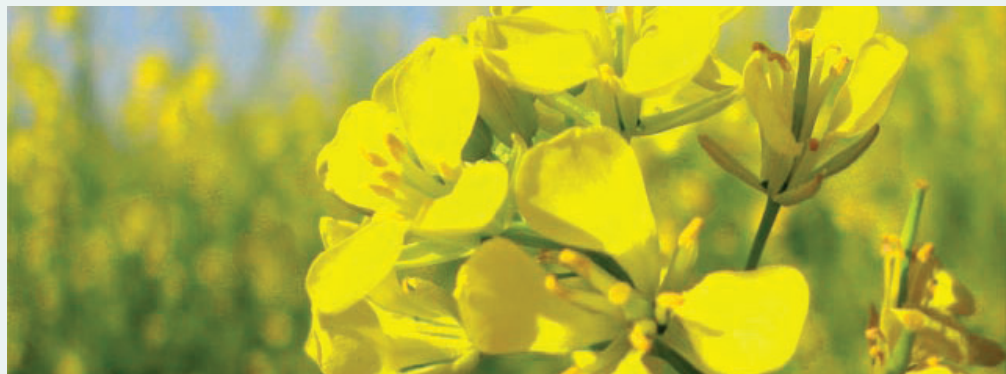
Naturopatski nasveti (315)

Erika Brajnik

Mustard (gorjušica)

Mustard je cvetna esenca pljuč, torej empatije. To je esenca tistih ljudi, ki so preveč empatični in posrkajo vso negativno energijo iz okolja. Npr. v pisarni, kjer je 30 ljudi in je ena oseba silno slabe volje, bo samo kdor je preveč empatičen, posrkal vso slabo voljo te osebe. To esenco lahko damo tudi osebi, ki je premalo empatična, ne čuti sočutja do sočloveka. To

živali. Zato proti njemu ne bi smelo biti ekonomskih ukrepov, ampak le naravovarstveni. Na boleznih se učimo! Latinski rek pravi: "Errare humanum est, perseverare diabolicum!" Oseba, ki potrebuje esenco Mustard, je preveč povezana s kozmičnimi silami, joče, ko gleda poročila in izve za tragedije, lahko je tudi preveč osredotočena na druge in premalo nase ali obratno,

so predvsem zelo skeptični in cinčni posamezniki, lahko bi rekli tudi pesimisti, ki pa zase trdijo, da so realisti. Primer izjave take osebe: "Ne delaj tega, ker itak ne bo pomagalo!" V tem primeru to esenco lahko odlično kombiniramo z esenco Gentian. Pravijo, da se je koronavirus pojavil zato, da bi v človeku vzbudil izgubljeno empatijo, saj je človek postal preveč sebičen, zlorablja rastline in živali v svojo korist, zlorablja zemljo, ki se zastruplja in je zato ustvarila virus, ki bi človeku pomagal uvideti napako in v njem vzbuditi sočutje do narave in

pri čemer je možen samo eden od obeh ekstremov, ni pa zlate sredine. Vsekakor se oseba Mustard rodi kot empatičen ali cenesteričen tip, velikokrat so to radijski in televizijski napovedovalci, ker imajo zelo lep glas. Vendar jim neravnovesje preprečuje napredovanje in izpolnitev življenjskega poslanstva, zanje je značilno pretirano razdajanje ali pretiran egoizem. Cvetna esenca Mustard bo takšni osebi dala pravo mero obojega!

www.saeka.si

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,

tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst,

tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,

tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa Veneto S.r.l., Sede legale: Via Saint Jean 64 Fontafredda - PN,

Sede operativa: Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, Cod fisc e P. Iva IT01882960931

tel. 0499960021 - faks 049 9960022; e-mail: info@centrostampaveneto.com, spletna stran: www.centrostampaveneto.com

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRIT2TV00

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v skladu s 13. členom Uredbe EU 2016/679 in z zakonskim odlokom 101/2018 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Celotno besedilo je na razpolago na spletni strani www.noviglas.eu v poglavju "Varstvo podatkov". Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh. Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov in v Italiji FISC Izdajanje našega tednika Novega glasa podpirata tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks.

To število smo poslali v tisk v torek, 17. novembra 2020, ob 13. uri

NOVI
GLAS

POGOVOR Ekonomski zgodovinar Harold James

O koronski krizi in prehodu v novo obdobje globalizacije

Harold James je predavatelj zgodovine in mednarodnih odnosov na prestižni ameriški univerzi Princeton. Pri svojem raziskovalnem delu preučuje večinoma gospodarske in finančne pojave, ki so (bili) prelomnega značaja. Tržaški ekonomist Mitja Stefancic je Jamesu postavil nekaj vprašanj o koronski krizi.

V svojem zadnjem prispevku (*Seven transformative crises from European revolution to corona*) izpostavljate, da se globalne krize v človeški zgodovini pojavljajo z določeno pogostnostjo. Pri koronski krizi potemtakem sploh ne gre za pojav v obliki “črnega laboda”?

Povsem pravilno ste dojeli moje razmišljanje. Gre za krizo mednarodne razsežnosti, ki je bila v določenem smislu povsem predvidljiva. Da bi se v zadnjih letih lahko pojavila globlja kriza, ki bi imela za posledico spremembo sodobnih temeljev globalizacije, se je dalo ugotoviti že ob pojavu SARS-a in ebole. Tveganje prenašanja okužb z virusi je ukoreninjeno v družbi, ki teži k izredno veliki mobilnosti. To sem izpostavil že v knjigi o koncu globalizacije, ki je

leta 2001 izšla v izvirniku z naslovom *The End of Globalization* pri založbi Univerze v Harvardu.

V čem se sedanja kriza razlikuje od globalne finančne krize iz leta 2008?

Globalna finančna kriza se je leta 2008 pojavila v

izkazal za zelo odpornega. Absorbiral je vse šoke, ki so se v gospodarstvu pojavili zaradi posledic zdravstvene krize. Učinkoviti posegi in premišljene strategije centralnih bank so v dobri meri sad izkušenj in nauk iz mednarodne finančne krize

finančnem sistemu, pri čemer smo takrat ugotavljali šibkosti in pomanjkljivosti takega sistema. Na letošnje zdravstveno krizo pa se je mednarodni finančni sistem odzval solidno in se

iz leta 2008. Če pa se osredotočim na skupne imenovalce kriz, ki so se pojavile v prejšnjem stoletju, lahko izpostavim, da opazimo nekatere pomembne analogije: na primer, tudi

po šokih na naftnih trgih oz. na trgih naftnih derivatov v sedemdesetih letih minulega stoletja se je pojavil problem oskrbe z dobrinami in storitvami. V trenutku, ko so takratne vlade in posamezni državljani začeli iskati nove poti do oskrbe z dobrinami, je prišlo do prelomnih inovacij, izumov in opaznih tehničnih napredkov, ki so na številnih področjih še danes v rabi.

Ali so odločitve tvorcev politik in gospodarstvenikov dovolj utemeljene? Kaj nam v tem smislu narekujejo nauki s področja ekonomske in finančne zgodovine?

Začetni impulz narekuje bodisi ekonomistom bodisi tvorcem gospodarskih politik, naj se pri razmišljanjih ter v podajanju strokovnih ocen sklicujejo na zadnjo krizo, saj je navsezadnje tista, ki jo najbolj poznamo oz. tista, ki se je še najbolj spomnimo. Tudi sam si prizadevam, da bi dal svoj doprinos k temu, da se naša družba čim bolje ozavešči ter se opremi z inštrumenti za pravičen odziv na sodobne globalne izzive. Pri tem izhajam iz dragocenih nauk, ki se jih lahko naučimo na podlagi preteklih pojavov mednarodnih kriz v zgodovini. Najprej velja

razmisliti o tem, s kakšnimi težavami se sploh soočamo. V primeru koronske krize ne gre za šoke na finančnih trgih, temveč za posledice težav, ki so nastale na zdravstvenem področju. Gre za ključno spoznanje pri oblikovanju ustreznih politik za preprečevanje gospodarske krize.

Kakšen bo po vaši oceni svet ob koncu te krize?

Že v tem trenutku je kriza dodobra spremenila naše dožemanje o tveganjih pri osebnih posvetovanjih z zdravniki. To ne velja samo za državljane – paciente, ampak tudi za zdravnike in strokovnjake na zdravstvenem področju. Pomislimo le na to, da v tem obdobju veliko ljudi ne hodi na preglede v zdravniške ambulante ali v bolnišnice z razlogom, da bi se na ta način izognilo tveganju okužbe. Izvedba izobraževalnih programov na šolah in na univerzah se je preoblikovala s pomočjo učenja na daljavo, in to tudi zahvaljujoč se virtualnim oblikam predavanja in izvedb seminarjev. Tečajji se po novem izvajajo s pomočjo naprednih platform, kot je na primer Zoom, ali pa na ostalih internetnih platformah. Pozitivno plat

tega vidim v tem, da se ljudje zlahka povezujemo na širši globalni ravni. Pri tem opažam možnost za dodatno internacionalizacijo izobraževalnih programov in povezanih storitev. Pandemska kriza bo predvidoma spodbudila hitrejše sprejetje številnih ostalih sprememb, ki so se v minulih letih razvijale postopno, na primer monetarni prehod s klasičnega tiskanega denarja na denar v obliki elektronske valute. Bankovcev oz. standardnega denarja marsikje že ne sprejemajo več zaradi nevarnosti in tveganj z okužbo. Evropska centralna banka je ravnokar objavila obsežno študijo o digitalnih valutah, ki bodo v novem obdobju postale del našega vsakdana.

Na podlagi vsega tega ocenjujem, da se bo v prihodnjih letih težnja po globalizaciji še dodatno povečala, in to predvsem na področjih, ki zadevajo komunikacijo, informiranje in storitve nasploh, medtem ko se bo najbrž istočasno nadaljevala težnja nižje stopnje rasti v okviru mednarodne trgovine.

Hvala za pogovor in srečno!
Mitja Stefancic

Prejeli smo

Še o predsedniških volitvah v ZDA

Veseli me, da avtor članka 46. predsednik ZDA je Joe Biden MČ prizna (NG 12. 11. 2020, str. 2), da “se volitve sicer še niso uradno sklenile”, vsekakor označi Bidna za zmagovalca. Pri tem Novi glas ni sam. Pred nekaj dnevi smo bili priča ogorčenja na račun tvtov predsednika vlade Republike Slovenije Janeza Janše, ki je čestital predsedniku Donaldu Trumpu za zmago, kmalu zatem pa so se vrstile čestitke Bidnu s strani raznih politikov in državnih predstavnikov. Mogoče še od tistih, ki so prej “okrcali” Janšo. Janši so očitali, da škodi ugledu države in kako bo sodelovanje z ZDA pod Bidnom težko; strinjam se, da se je Janša pre naglil. A če bi volitve le zmagal Trump, ali se bodo državniki, ki so že čestitali Bidnu (in baje tudi že imeli pogovore z njim), opravičili ne samo Trumpu, ampak tudi Janši? Kakšna sramota in dvoličnost. Dolgo so demokraciji v ZDA skušali dokazati, da so bile volitve za predsednika leta 2016 ponarejene in da so nanje vplivale tudi sile iz tujine (Russiagate). Vse je šlo v nič. Zdaj, ko predsednik Donald Trump zahteva, da se štetje glasov preveri, je to seveda “podlo dejanje”. Ne bi smel biti problem preveriti, ali je šlo vse po zakonu. V teh dneh pa se

vrstijo pričevanja in posnetki, ki kažejo na razne nepravilnosti (npr. volilnice že zdavnaj preminulih državljanov, to poznamo tudi v Italiji, ko penzije koristijo svojci tudi dolga leta po smrti upokojenca): sveža novica (z dne 12. novembra) je ta, da je sodnik prekinil štetje glasov v Pensilvaniji, kjer so sprejeli tudi nečitljive glasovnice ali brez poštnega žiga. Tudi sam predsednik državne volilne komisije Trey Trainor je v televizijskem nastopu za Newsmax TV izrazil prepričanje, da se dogajajo volilne goljufije (ja, vem, da je Trainorja imenoval predsednik Trump, pa vendar). Zahvaljujem se avtorju, ker spomni bralce na to, da se pod Trumpovim predsedstvom ni vnel nov konflikt oz. vojna. Škoda, da ni omenil tudi, da je Trump znižal davke in tako konkretno dvignil dohodek nižjega in srednjega sloja, da je peljal gospodarstvo na višjo raven, kot je bila v zadnjih 50 letih, da je obenem znižal brezposelnost na najnižjo raven zadnjih 50 let, in to še posebno med španskim in afroameriškim prebivalstvom, zahteval, da ostanejo kraji bogoslužja odprti, in najvažnejše, da si je predsednik Trump prizadeval za življenje, in sicer od spočetja. Prvi predsednik v zgodovini

ZDA, ki je spregovoril na Shodu za življenje (*March for Life*), je bil Trump. Na kongresu je izrekel tudi: “And let us reaffirm a fundamental truth: All children — born and unborn — are made in the holy image of God,” (“In

potrdimo temeljno resnico: vsi otroci – rojeni in nerojeni – so narejeni po sveti Božji podobi”) – nekaj tako spodbudnega tudi v naši tako katoliški Italiji menda nismo še slišali s strani kakšnega politika, kaj šele predsednika vlade ali države. Škoda, da je avtor pozabil omeniti, da je predsednik Trump rezal državno financiranje organizaciji Planned Parenthood, v svetovnem merilu

največjemu “ponudniku” za splav (samo leta 2013 je Obamova administracija dodelila PP državna sredstva v višini 655.000 US\$, čeprav je Obama že leta 2009 Kongresu obljubil, da Obamacare ne bo vključeval državna sredstva

za kritje stroškov splava), posegel v t. i. Obamacare, po kateri so bila uvedena zdravstvena zavarovanja z javnim prispevkom, ki pa so vključevala tudi kritje za t. i. izbirni splav, in razširil Mexico City Policy (Politika Mexico City, ki jo je prvi uvedel predsednik Ronald Reagan: od tujih nevladnih organizacij zahteva, da “ne izvajajo ali spodbujajo splav kot način

načrtovanja družine”, katero je Trump še okrepil, da celo prepove tujim organizacijam, ki prejemajo zvezno zdravstveno financiranje, spodbujanje ali izvajanje splavov v tujini). Biden je medtem objavil dokument z najnujnejšimi ukrepi: na področju zdravja je prva skrb zavezitev t. i. pandemije covida-19, takoj zatem pa odpraviti vse akte v prid življenju, še zlasti nerojenemu, ki jih je uvedla Trumpova administracija. Biden se namerava torej vrniti na Obamove stopinje. Ni niti čudno, da je Biden prejel v okrožju Columbia, kjer leži glavno mesto Washington D. C., več kot 93 % glasov – torej od politične elite in vseh, ki krožijo okoli nje. Če gledamo po ostalem delu države, vidimo, da so za Trumpa glasovali preprosti ljudje: delavci, ki garajo za vsakdanji kruh, manjšine (Španci in Afroameričani), kot je rekel neki komentator, tisti ljudje, ki dejansko predstavljajo ZDA.

Joe Biden je v politiki skoraj pet desetletij, in če gledamo na to, kako je zadnjih 30 let glasoval, ni zamudil priložnosti, da ne bi glasoval za splav. Biden podpira splav tudi do konca nosečnosti, torej do dopolnjenega devetega meseca nosečnosti, tik pred porodom. Ni

čudno, da je volilno kampanjo za Biden/Harris uradno podprla Planned Parenthood. Z dejanji in besedami je Joe Biden desetletja dokazoval, da deluje proti moralnemu nauku katoliške Cerkve, zato je še toliko bolj boleče, da mu je ameriška škofovsko konferenca že čestitala in ga obenem hvalila, da je katoličan (isti konec tedna je čestitala tudi Planned Parenthood – slučaj?). Ali s tem katoliška Cerkv v ZDA sprejema splav kot katoliško vrednoto? Ali ima v zvezi s tem Novi glas, ki se sklicuje na katoliški navdih, kakšno kritično mnenje? Ne razumem, kako si lahko, po reakcijah sodeč, “ves svet” (razen Trumpovih volivcev) tako želi človeka na čelu tako vplivne države, ki je povezan z vojno (=smrt) in splavom (=smrt), namesto da bi si želel človeka ki zniža davke (=življenje), zniža brezposelnost (=življenje), versko svobodo (=življenje), se zavzema za družine in otroke (=življenje), še zlasti nerojene. Čemu smo zavezani: “projekcijam” ameriških medijev ali državni volilni komisiji, ki izid volitev uradno ni še razglasila? Ali želimo podvreči vodenje neke države temu, kar razglasijo televizije in časopisi, ali se držimo pravne države, zakonodaje in ustave?

Igor P. Merku

Tri primorska gledališča skupaj na spletu!

Na ogled najboljše koprodukcije

Ko so že spet zaprta vrata gledaliških hramov in so gledalci ponovno primorani ostajati doma na domačih kavčih, so se tri primorska gledališča, SNG Nova Gorica, Slovensko stalno gledališče Trst in Gledališče Koper, spet povezala v virtualnem svetu, da bi ohranila stik s svojimi občinstvom. Pod naslovom *Koprodukcije primorskih gledališč* ponujajo spletni niz koprodukcijskih predstav. Vsako nedeljo bo vsako izmed gledališč ob isti uri na spletu predstavilo in objavilo predstavo, ki je nastala v skupni produkciji, na svojih Facebook profilih (npr. SNG Nova Gorica npr. <https://www.facebook.com/sng.novagoric>) in na spletnih straneh. Prvo tako domače srečanje z gledališčem je bilo v nedeljo, 8. novembra 2020, ko je bila na sporedu večkrat nagrajena koprodukcija omenjenih gledališč, *Barufe*, Carla Goldonija in Predraga Lucića v ognjeviti režiji Vita Tauferja, ki je tako podžgal komične trenutke, da so se gledalci zabavali brez predaha in izredno uživali ob krasnih, nadrobno naštudiranih likih, ki so jim igralci vdahnili paletu

prekipevajočih strasti, da so se skozi vso predstavo, ki jo je mešanica narečij delala še privlačnejšo, kresale in poplesavale iskre ljubosumnja, razdražljivosti, jeze, prepirljivosti, nevoščljivosti ... pa tudi vroče ljubezni, ki navsezadnje vendarle premaga vse prepire in težave. Goldonijevo dogajanje (*Baruffe chiozzotte*, 1762) sta avtor Lucić in režiser Taufer prenesla v živahno ribiško mesto ob Jadranu v času Avstro-Ogrske. Njegovi prebivalci so hrupni, prepirljivi in vzkipljivi ribiči in mornarji ter njihove razdražljive ženske, ki se razvneto, seveda kar na ulici, pogovarjajo, za prazen nič pa tudi zmerjajo, lasajo, brcajo, medtem ko moški kaj kmalu posežejo po nožu. Pisano družino so mojstrsko orisali Gojmir Lešnjak-Gojc, Marjuta Slamič, Maša Grošelj / Patrizia Jurinčič, Rok Matek, Iztok Mlakar, Petra B. Blašković / Nataša Tič Raljan, Patrizia Jurinčič Finžgar / Elena Brunini, Nika Ivančič, Luka Cimprič, Kristijan Guček, Igor Štamulak, Andrej Zalesjak, Gorazd Žilavec / Radoš Bolčina, Izidor Čok. Z njimi je bil še kitarist Damir Halilić –

Hal. V nedeljo, 15. novembra, pa je bila na vrsti drama *Kralj Richard Tretji* Williama Shakespeara v koprodukciji SNG Nova Gorica, takratnega Primorskega dramskega gledališča, in SSG Trst, v režiji Mileta Koruna. Premiera je bila l. 1997. Naslovno vlogo je odigral Bine Matoh. Koprodukcije so vselej prepletale trdne vezi med primorskimi gledališči, ki so s skupni očmi ustvarila nepozabne odrske bisere. Z njimi so navdušila lastne gledalce pa tudi tiste izven domačih meja. S skupno spletno zamislijo, ki znova povezuje tri primorska gledališča, se bodo na medmrežje preselile še druge odmevne koprodukcijske predstave, in sicer *Duohtar pod mus*, *Za blagor vseh ljudi*, *Gospa ministrica* in *Kralj Richard Tretji*. Vse so zelo posrečene in dodelane predstave, ki so doživele uspeh pri gledalcih in kritikih. Ogled predstav je brezplačen in bo možen tudi v prihodnjih dneh. V decembru bodo gledališča obogatila ponudbo še s predstavami za otroke in mladino.

IK

Z 2. strani

To niso simbolna dejanja, ampak poziv k nasilju!

Znamo se ji nasmejati, jo sprejeti, jo reflektirati. Nekaj drugega pa je, če se polivanje stolov in miz z rdečo barvo zgodi z imeni konkretnih oseb, pred konkretno stavbo. In če se nadaljuje s pošiljanjem

ustanov uspeli zagotoviti njihovo redno, tekoče, v letu 2020 načrtovano financiranje v celoti. Ker ministrstvo za kulturo ni nosilec interventnih sredstev v času pandemije covida-19, pa smo uspeli

slovenskega novinarja Mira Petka, ki je bil zaradi poročanja o kriminalnih gospodarskih podzemljih strahovito pretepen pred več kot desetletjem in ima trajne zdravstvene posledice, zdaj zaradi

pisem ministru in državni sekretarki na elektronski naslov, v katerem omenjeni aktiv piše: "To ni le samoobramba, to je odpor", in se ob tem podpisuje Oddelek za stopnjevanje dejavnosti. Še huje je, da pridejo naslednjo noč pred ministrovo zasebno bivališče, tako rekoč pred njegov dom, zakrinkani ljudje, ki na steno ob stavbi napišejo z velikimi črkami napis ODSTOP in v črki O nalepijo ministrovo odrezano glavo. To, morate priznati, niso več simbolna dejanja, ampak konkretni klic, apel javnosti, naj ministra in njegove sodelavce likvidirajo. Še huje je, ker se je med imeni na z rdečo barvo okrvavljenih mizah in stolih znašla uradnica ministrstva za kulturo gospa Vesna Jurca Tadel, ki že skoraj tri desetletja kot ugledna gledališka kritičarka z vso strokovno avtoriteto skrbi za gledališko dejavnost, ki jo podpira država. Iz tega lahko sklepamo, da so bile imenovane žrtve izbrane zavestno, predvsem pa glede na osebne zamere 'delavci in delavcev v kulturi' in ne zaradi strokovne presoje, ki bi bila lahko edini razlog za odstop ministra in njegove ekipe. Vaše interpretacije o krvaveči kulturi ne vzdržijo dejstev, ker se v tem primeru namreč na mizah nikakor ne bi smela znajti naša imena. Kot smo v javnosti nekajkrat poudarili, letošnji proračun za kulturo izraža preference prejšnjega vodstva in vlade, ki smo ga mi skoraj v celoti zadržali in kljub večmesečnemu zaprtju kulturnih

zagotoviti, da so subjekti, ki delujejo na področju kulture (samozaposleni, NVO – ji, gospodarski subjekti), doslej črpali že več kot 36 milijonov evrov interventnih sredstev iz proračunov drugih ministrstev (bodisi v obliki temeljnega mesečnega dohodka, povračila plač, povračila prispevkov ...). V predlogu rebalansa pod vlado Marjana Šarca sprejetega proračuna za kulturo za leto 2021 pa smo uspeli sredstva za kulturo zvišati kar v višini dodatnih 46 milijonov evrov, kar je rekord v vsej zgodovini samostojne Slovenije. Zato je od kulture v teh časih, ko gospodarstvo ječi pod bremenom koronavirusne pandemije, ob takem dvigu sredstev nekulturno govoriti, da krvavi. Kot umetnik veste, da je namen umetniškega dela, da nagovarja recipienta in da je skrita govorica nekega umetniškega dela to, kakšne odzive sproža v javnosti. In kakšni dopisi so se pod objavljenimi fotografijami t. i. 'umetniškega performansa' znašli? Naj vam zapišem samo enega med njimi, da boste razumeli, zakaj umetniška likvidacija šestih oseb z ministrstva za kulturo kar kliče po tem, da bo kdo fizično dvignil roko nad koga izmed nas. Takole je pisalo: "To se zgodi izdajalcem lastnega naroda. Bodte veseli, da ni nekdo res naredu 'traitors death' temle. Za vse, ki ne veste, kaj to je: človeku prerežejo želodec, njegova čreva potegnejo pred njega in jih zažgejo. Če to gleda prau, drugače pa ima srečo in že prej umre." Res zagovarjate, da

sklicevanja na njegovo ime pred ministrstvom za kulturo pretepejo do smrti? Boste dovolili, da samo zaradi političnega nestrinjanja ubijajo uglednega profesorja zgodovine in ministra, ki je kulturi v svojem prvem mandatu zagotavljal rekordna finančna sredstva? Bo morala moja mama, ki je leta 1946 kot dvojnopolletna deklica skupaj s 4 sesticami in materjo zrla uboj očeta s strani Udbe, zdaj videti še umor svoje hčerke samo zato, ker se je ta odločila za sodelovanje z vlado Janeza Janše? Se bo res moralo zgoditi vse to, da boste kot kulturnik priznali, da nič ne dovoljuje umetniku, da simbolno ali neposredno poziva k duhovni ali fizični likvidaciji osebno poimenovanega posameznika? Če bomo dovolili takšno govorico umetnosti, ki kliče, poziva k nasilju, bomo zavrgli dialog kot edini legitimni način delovanja demokratične družbe in ustvarili svet, ki bo probleme reševal z grožnjami in agresijo. Danes sem bila na vrsti jaz, jutri boste morda vi. Ker sem jaz enako kot vi srčno predana kulturi in umetnosti, ker sem jaz enako kot vi državljanka Slovenije, ker sem jaz enako kot vi demokratična po duši in znam in zmorem sprejemati drugačnost, a imam morebiti samo drugačen pogled na kulturo, umetnost in ustvarjalnost kot vi, ker sem enako kot vi človek, ki ima družino ... S spoštovanjem, dr. Ignacija Fridl Jarc
Državna sekretarka na Ministrstvu za kulturo"

Naložite si Immuni.
Majhno dejanje
za veliko državo.

Immuni je aplikacija,
ki lahko pripomore
k zaježitvi in preprečevanju
širjenja koronavirusa.

brezplačna telefonska številka
800 91 24 91
od ponedeljka do nedelje
med 7. in 22. uro

